

İHYA

İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi
International Journal of Islamic Studies

ANTERE B. ŞEDDAD'IN MUALLAKASI VE 3. – 6. YÜZYILLAR ARASINDA YER ALDIĞI ESERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

MUALLAQA OF ANTAR B. SHADDAD AND COMPARISON OF THE COLLECTIONS
THAT CONTAIN IT BETWEEN 3. - 6. CENTURIES

Muharrem ERTAŞ

Dr. Öğretim Görevlisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu
Hazırlık Anabilim Dalı

maremer@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3179-3985>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 25 Mart 2021/25 March 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 24 Haziran 2021 /24 June 2021

Yayın Tarihi / Published: 25 Temmuz 2021 / 25 July 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Temmuz-Güz/ July – Autumn 2021

Cilt / Volume: 7, Sayı / Issue: 2, Sayfa / Pages: 657-686.

Cite as / Atıf: Ertaş, Muharrem. “Antere b. Şeddad’ın Muallakası ve 3. – 6. Yüzyıllar Arasında Yer Aldığı Eserlerin Karşılaştırılması [Muallaqa of Antar b. Shaddad and Comparison of the Collections that Contain it Between 3. - 6. Centuries]”. İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi- İhya International of Islamic Studies 7/2 (Temmuz/July 2021), 657-686.

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan / Ethical Statement:

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Öz

Antere, muallaka sahibi bir Cahiliye dönemi şairidir. Antere'nin gazel ve hamâsî beyitlerden meydana gelmiş olan muallakası kâmil bahrinde ve mim kâfiyesiyle inşad olunmuştur. Antere'nin muallakasında kaside formuna uygun olarak belirli konular işlenmektedir. Muallakası h. 3. asırdan itibaren yazılarak kayıt altına alınmış, şiir otoritesi sayılan birçok edebiyatçının muallaka şerhlerinde kendisine yer bulmuştur. İlk baskılarının tarihi 1800'lü yıllara dayanmakta olup bu yıllarda Latince ve Fransızca'ya da çevrilmiştir. Antere muallakası, günümüze kadar bazıları matbu bazıları ise yazma halde bulunan gerek divan metin ve şerhleri gerekse muallaka şerhleri zımınında yer almıştır. Osmanlı döneminde Türkçe çevirileri mevcut olup günümüz Türkçesine de birçok çevirisi nazım şeklinde yapılmıştır. Bu çalışmada 6. yüzyıla kadar yazılmış muallaka şerhleri arasında karşılaştırmalar yapılmış, böylece yaklaşık üç yüz yıllık zaman diliminde Antere'nin muallakasına yer vermiş muteber kaynaklarda bir tarama yapılarak zaman içerisinde muallakanın rivayeti esnasında izlemiş olduğu seyir ilim ve edebiyat âleminin ilgisine sunulmuş ve mezkûr eserlerdeki farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Arap dili ve Edebiyatı, Şiir, Cahiliye, Antere, Kaside, Muallaka

Abstract

Antere is a poet who owned muallaka in Jahiliyah period. Antar's muallaka, which consists of ghazel and heroic couplets, was written in a Kâmil centroid and with a Mîm rhyme. Antar's muallaka covers certain issues in accordance with the ode form. His Muallaka has been written and recorded since the 3rd century of Hijrah, and has found itself a place in the annotations of many writers who are considered as poetry authority. The first editions date back to the 1800's and were translated into Latin and French during these years. Antar's muallaka has been included in both the divan texts and annotations as well as the annotations of Muallakas which some of them are printed and some are manuscript Turkish translations were available in Ottoman period, and many translations were made into modern Turkish in the form of poem. In this study comparisons to be made with other annotations which written until the 6th century of Hijrah. Thus, a scan is done in the reputable sources that have included Antar's muallaka in the mentioned time period and the adventure that the muallaka has gone through in time to be presented to the interest of science and literature world and the differences in the aforementioned works to be indicated in the footnote.

Keywords: Arabic Language and Literature, Poetry, Jahiliyya, Antar, Ode, Muallaqa

Extended Abstract

Antere is a Jahilian poet who lived in Arabia Peninsula before İslam. Antar's Muallaqa which consists of ghazel and heroic couplets is written in a Kâmil bahr and with a Mim rhyme. Antar's Muallaqa covers certain issues in accordance with the ode form. His Muallaqa is easy to understand and has a rich language and its main axis is love, Themes like heroism and generosity are secondary issues for him to get into the heart of his beloved Able. It was named as "al-Muzehhebe" / "al-Zehbiyye (made of golden)" due to its beauty.

His Muallaqa has been written and recorded since the 3rd century of Hijrah, and has found itself a place in the annotations of many writers who are considered as poetry authority. The first editions date back to the 1800's and were translated into Latin and French during these years. Antar's Muallaqa has been included in both the divan texts and annotations as well as the annotations of Muallaqas which some of them are printed and some are manuscript Turkish translations were available in Ottoman period, and many translations were made into modern Turkish in the form of poem. In this study comparisons to be made with other annotations which written until the 6th century of Hijrah. Thus, a scan is done in the reputable sources that have included Antar's Muallaqa in the mentioned time period and the adventure that the Muallaqa has gone through in time to be presented to the interest of science and literature world and the differences in the aforementioned works to be indicated in the footnote.

Although many names of Muallaqa annotations were mentioned in ancient works, some of them did not reach our time. Antar's muallaqa is varying between 75 and 129 couplets according to various narrations. Antar's Muallaqa has been included in both the divan texts and commentaries.

While mentioning different themes, proud and praise were used as the predominant themes in all the poets of the period of ignorance traditonally, However, Antar also made very original contributions to the poetry of Jahiliyah. According to Ibn Kuteybe: Antar has written Muallaqa due to a person from the Abs tribe who blamed the blackness of Antar's mother and siblings skin, and sworn Antar for not saying poetry.

Commentaries of Antar's Muallaqa contain different numbers of couplets. This difference also shows itself in the couplet layout. The Şeybânî commentary, consisting of 129 couplets, is quite different from all other commentaries in terms of couplet arrangement and number. In all the other commentaries that we compare, the number of couplets is less than a hundred. Thus, It is understood that the difference in the number of couplets has emerged since 3rd century of Hijrah which poems were classified and written down and commentaries started to be written. Shantamary commentary based on Asmaî commentary, which did not reach our time, is close to Nehhas in terms of couplet arrangement. The Batalyevsî commentary, based on the Asmaî commentary like Shantamary, has four couplets more than the Shantamary commentary besides having presentation differences. However, the Batalyevsî commentary is similar in different proportions to other muallaqa annotations written in a three-hundred-year period. It has been observed that Batalyevsî, who is the last in terms of time among the commentaries, took chapters from different commentaries that written in the mentioned period other than Asmaî / Shantamary. Topics such as heroism, pride, praise, and ghazal used in the parts of the Shaybani commentary which it's couplets number are more than the others, are similar in terms of vocabulary and style to other chapters narrated with agreement or small differences, and it is concluded that they belong to the poet. In Shaybani commentary, some couplet's beginnings are the same and the rest of them differ. This situation may be caused by the poet's different expressions in different periods, as well as the modifications he made on the poem or the poetry narrators. In verses 119 and 120, there is a style that there is not in other narrations. Antar fell in love with Able in a platonic way and He witnessed Able that he has no business with other women. Antar is famous as a decent poet. However, in these couplets it is mentioned that he destroyed the tents in abundance, slept with the beauties inside, and had fun with beauties with bright bracelets and betrothed throughout the days and nights. Striving to win the hearts of her beloved Able, Antar's mention of other beauties in her poems is an issue that is not included in other narrations.

Giriş

Antere b. Şeddâd el-Absî, muallaka sahibi olup Cahiliye dönemi şairlerindedir. Onun şiiriyle ilgili en iyi rivayet, sunum ve çözümleri veren eserler muallaka şerhleridir. Eski eserlerde birçok muallaka şerhi adı geçmişse de bir kısmı zamanımıza ulaşmamıştır. Eski eserler değerli rivayetler ve edebî bilgiler içermektedir. Ebû Amr eş-Şeybânî (ö. 213/828 [?]) *Şerbu'l-muallakâti't-tis'* adlı eseri, İbnü'l-Enbârî'nin (ö. 328/940) *Şerhu'l-kaşâ'idi's-seb'i't-twâli'l-Câbiliyyât* adlı eseri, Nehhâs'ın (ö. 338/950) *Şerhu'l-kaşâ'idi't-tis'i'l-meşhûrât* adlı eseri, Hüseyin b. Ahmed Zevzenî'nin (ö. 486/1093) *Şerhu'l-mu'allakâti'l-aşr* adlı eseri ve Hatîb et-Tebrîzî'nin (ö. 502/1109), *Şerhu'l-kaşâ'idi(mu'allakâti)'l-aşr* adlı eseri, günümüze ulaşan muallaka şerhlerindedir.¹

Antere'nin muallakası şiirinin, kahramanlığının ve üstün özelliklerinin bir örneği olup muhtelif rivayetlere göre 75 ile 129 beyit arasında değişmektedir. Ebû Amr eş-Şeybânî şerhi 129² beyitten, Antere hakkında bilgiler veren, isnad sistemine sahip ve ayrıntılı açıklama yapan İbnü'l-Enbârî şerhi 79³ beyitten, ayrıntılı açıklama yapan Nehhâs şerhi 83⁴ beyitten, dipnotlarda şerh edilmiş ve ayrıca toplu anlam verilmiş Zevzenî şerhi 75⁵ beyitten, Ebû Zeyd el-Kureşî'nin *Cemheretü eş'âri'l-Arab* adlı eserinde Antere'nin muallakası 110 (112)⁶ beyitten ve ayrıntılı açıklama yapan Hatîb et-Tebrîzî şerhinde 80⁷ beyitten müteşekkildir. Muḥammed b. el-Mübârek b. Muḥammed b. Meymun (ö. 597/1200), *Münteba't-taleb min Eş'âri'l-Arab* adlı eserinde Antere'nin 75⁸ beyitten oluşan muallakasına yer vermiştir. Muallakanın en eski taş baskısı on kaside kapsamında 1853 yılında yapılmış olan Deyru'l-Kamer baskısıdır. Basım tarihinin daha eskilere dayandığını söyleyen rivayetler de vardır. Buna göre muallaka 1816 târihinde Wilmet ve V.E. Menil adlı iki müsteşrik tarafından Latinceye tercüme edilerek müstakil olarak basılmış ve 1847 yılında Fransız müsteşrik de Perceval tarafından Fransızcaya

¹ Muhammed Saîd el-Mevlevî, *Divânu Antera*, (Beirut: el-Mektebu'l-İslâmi, 1970), 57.

² Ebû Amr eş-Şeybânî, *Şerbu'l-muallakâti't-tis'*, thk. Abdülmecid Hemmu (Beirut: Müessesetü'l-E'lemi li'l-Matbûât, 2001), 260.

³ Ebû Bekr Muhammed b. el-Kâsım b. Muhammed el-Enbârî, *Şerbu'l-Kaşâ'idi-Sebi't-Twâli'l-Câbiliyyât*, thk. Abdüsselâm Hârûn (Mısır: Dâru'l-Meârif, 1993), 366.

⁴ Ebu Ca'fer Ahmed b. Muhammed en-Nehhâs *Şerhu'l-kaşâ'idi't-tis'i'l-meşhûrât*, thk. Ahmed Hattâb (Bağdat: Dâru'l-Hurriyeti li't-Tıbaa, 1973), 2/453-537.

⁵ Ebû Abdillâh Hüseyin b. Ahmed Zevzenî, *Şerbu'l-Muallakâti'l-Aşr* (Beirut: Dâru Mektebeti'l-Hayat, 1983), 235-257.

⁶ Dâru Nahda baskısında Antera şiiri el-Mucemherat kısmında yer alıp 112 beyitten müteşekkil iken Dâru Sâdır baskısında muallakalar kısmında yer almış olup 110 beyitten müteşekkilidir. Bu farklılığın esas aldığı yazmalardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ebû Zeyd el-Kureşî, Muḥammed b. Ebi'l-Hattâb. *Cemheretü eş'âri'l-Arab fi'l-Câbiliyyeti ve'l-İslâm*. thk. Ali Muḥammed el-Becâvî. Giza: Nehdatu Mısır, 1981, 347-378.

⁷ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Ali b. Muhammed el-Hatîb et-Tebrîzî, *Şerhu'l-kaşâ'idi'l-aşr* (Kahire: İdaretu't-Tıbaati'l-Münriyye, 1352/1933), 177-215.

⁸ Ebû Gâlib Muhammed b. Mübârek b. Muhammed b. Muhammed b. Meymûn el-Bağdâdî, *Münteba't-taleb min eş'âri'l-Arab*, thk. ve şerh: Muhammed Nebîl Tarîf (Beirut: Dâru Sâdır, 1999), 2/55-78.

tercümesi yapılarak basılmıştır.⁹ Antere muallakası, günümüze kadar bazıları matbu bazıları ise yazma halde bulunan gerek divan metin ve şerhleri gerekse muallaka şerhleri içerisinde yer almıştır.¹⁰ Fatih döneminde Türkçe'ye çevrilen *Kıssa-i Anter* adlı eser içerisinde muallakadan beyitler yer almış,¹¹ Mehmed Fehmî tarafından *Târih-i Edebiyat-ı Arabiyye* adlı eser kapsamında çevrilmiş¹² ve günümüz Türkçesine ilk tercümesi M. Şerefettin Yaltkaya tarafından *Yedi Askı* adıyla gerçekleştirilmiştir. İsmet Zeki Eyüboğlu, *Yedi Askı, Arap Şiirinin İlk Parlak Dönemi*,¹³ Sadık Yalsızuçanlar, *Muallakât-ı Seb'a-Yedi Askı* ve Nurettin Ceviz-Kenan Demirayak-Nevzat H. Yanık, *Yedi Askı, Arap Edebiyatının Harikaları (Özgün adı: el-Muallakâtu's-Seb'a)*¹⁴ isimleriyle muallakâtı tam olarak nazmen Türkçe'ye çevirmişlerdir. Şemseddin Sâmî'nin *el-Muallakâtü's-seb'* adlı çevirisi henüz basılmamıştır. Muallakâtın Türkçe'ye yapılmış kısmî tercümeleleri de bulunmaktadır.¹⁵

A'lem eş-Şentemerî'nin (ö. 476/1084), Asmaî'nin (ö. 216/831) zamanımıza ulaşmayan *el-Şaşâidü's-sitte* adını verip şerh ettiği eserinin üzerine bina ettiği *Eş'ârü's-su'arâ'î's-sitteti'l-Câbiliyyîn* adlı eseri ve Batalyevsî'nin (ö. 521/1127) Şentemerî'ye ekler yaptığı Şerhu'l-eşâri's-sitteti'l-Câbiliyye adlı eseri bu çalışmada muallaka metinlerinin temel alınan kaynakları olacaktır. Şentemerî ile Batalyevsî rivayetlerinde farklılıklar olduğu durumlarda Şentemerî rivayeti esas alınacak ve Batalyevsî rivayetinin farklı olduğu bölümler parantez içerisinde verilecektir. Şentemerî'de bulunmayıp Batalyevsî'de yer alan beyitlerin numaraları metin altında verilecektir.

Metin altında, kaynak eserler içerisinde bulunan parantez içi rakamlar, Şentemerî şerhinden farklı sırada bulunması halinde beytin ilgili eserdeki sırasını belirtmektedir. (X) işareti ise ilgili beytin mezkûr eserde mevcut olmadığı anlamına gelmektedir.

Böylece hicri 3. yüzyıl ve 6. yüzyıl arasında Antere'nin muallakasına yer vermiş muteber kaynaklarda bir tarama yapılarak zaman içerisinde muallakanın izlemiş olduğu seyir ilim ve edebiyat âleminin ilgisine sunulacak ve mezkûr eserlerdeki farklılıklar dipnotlarda belirtilecektir.

Antere'nin muallakasının tercümesinde büyük oranda Nurettin Ceviz, Kenan Demirayak, Nevzat H. Yanık tarafından dilimize *Yedi Askı, Arap Edebiyatının Harikaları (Özgün adı: el-Muallakâtu's-Seb')* adıyla çevrilen eserden yararlanılmıştır.

⁹ Ömer Faruk et-Tabba', *Dîvânü Anterati'l-Absî ev Antera b. Şeddâd* (Beyrut: Dâru'l-Kalem, ts), 10.

¹⁰ Süleyman Tülüçü, "Muallakât", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2005), 30/310.

¹¹ Muhammed İkbâl Güler, *Kıssa-i Anter* (1. Cilt / h.1145) [İnceleme-Metin-Sözlük], (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2019), 1/314. Mehmed Fehmî, *Târih-i Edebiyatı Arabiyye* (İstanbul: Matabaay-ı Amire, 1917).

¹² *Yedi Askı, Arap Şiirinin İlk Parlak Dönemi*, Trc. İsmet Zeki Eyüboğlu (İstanbul: Adam Yayınları, 1985).

¹³ *Yedi Askı, Arap Edebiyatının Harikaları (Özgün adı: el-Muallakâtu's-Seb'a)*, Trc. Nurettin Ceviz-Kenan Demirayak-Nevzat H. Yanık (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 3. Basım, 2013).

¹⁴ Tülüçü, "Muallakât", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2005), 30/311-312.

1. Antere b. Şeddâd'ın Muallakası

Antere'nin gazel ve ḥamâsî beyitlerden meydana gelmiş olan muallakası kâmil bahrinde¹⁶ ve mim kâfiyesiyle inşad edilmiştir.

Antere'nin muallakası klasik kaside formuna uygun olarak belirli konuları işlemektedir. Diğer Câhiliye dönemi kasidelerinde olduğu gibi sevgilinin göç ettiği mekânlardaki kalıntıları ve ayrılık acısını zikrederek başlar, sonra tekrar aşk dizelerine döner, sevgilisine olan aşkını haykırır, onu hoş sohbetli, utangaç, sevgilisine naz yapmayan, bal dudaklı bir genç kız olarak tasvir eder ve bunu yaparken tabiat güzelliklerine değinir. Sonra çileli hayatından bahseder, sılaya olan özlemini dile getirir ve bu vesileyle sözü kendisini yurduna ulaştıracak devesine getirir, oradan deveyi kendisine benzettiği devekuşu betimlemesine intikal eder, tekrar deveye döner ve yine sevgilisine hitap etmeye yönelir. Sonra ahlakından ve yaptığı savaşlardan kesitler sunup savaştığı kahramanları hikâyeye ederek aşktan bahis açar. Daha sonra kahramanımız katıldığı savaşları anar, sevgilisini görmekten nasıl mahrûm kaldığına değinir ve Damdam'ın iki oğlunu tehdit ederek kasidesini nihayetlendirir.¹⁷

Aşk beyitleri muallakasında oldukça büyük bir yekûn tutmakta olup Able bu dizelerde kendisine en güzel şarkıların söylendiği sevgili olarak yerini almaktadır. Antere, Able'ye ruhunun coşkusunu, kalbinin atışını en tatlı kelimelerle ifade etmiştir. Muallakasının ana eksenini aşk olup soy bakımından Able karşısındaki eksikliğini ve çirkinliğini telafi etmek için dile getirdiği kahramanlık, diğer temalar gibi Able'nin kalbine girmek için tali konulardır.¹⁸

Birbirlerinden farklı temalara da değinmekle birlikte fahr/övünme ve methiye tüm Cahiliye dönemi şâirlerinde ağırlıklı tema olarak kullanılmış olup Antere muallakasında da bu geleneğe genel olarak uyulmuştur. Bununla birlikte Antere Câhiliye şiirine çok orijinal katkılarda da bulunmuştur. Bunlardan biri sevgilisinden haber getirmesi için câriyesini göndermesidir.¹⁹

فَبَعَثْتُ جَارِيَّتِي فَعُلْتُ لَهَا أَذْهَبِي فَتَجَسَّسِي أَخْبَارَهَا لِي وَأَعْلَمِي

قَالَتْ رَأَيْتُ مِنَ الْأَعَادِي غَيْرَةً وَالشَّأَاءُ مُمَكِّنَةٌ لِمَنْ هُوَ مُرْتَمِيٌّ²⁰

Câriyemi gönderdim, ona: "Git, ne halde olduğunu çaktırmadan araştıır ve bana bildir." dedim.

Düşmanların gaflette olduklarını ve isteyen için koyunu (kadını) görmenin mümkün olduğunu gördüm" dedi.

¹⁶ Mehmed Fehmî, *Târîh-i Edebiyatı Arabiyye* (İstanbul: Matabaay-ı Amire, 1917), 80; Cemal Muhtar, "Antere", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV yayınları, 1991), 3/237.

¹⁷ Şentemerî, *Eş'ârü's-şu'arâ'i's-sitteti'l-Câbiliyyîn*, 2/111-123; Batalyevsî, *Şerhu'l-eş'âri's-sitteti'l-Câbiliyye*, 2/191-244; Mevlevî, *Divânu Antera*, 99.

¹⁸ Şentemerî, *Eş'ârü's-şu'arâ'i's-sitteti'l-Câbiliyyîn*, 2/116; Batalyevsî, *Şerhu'l-eş'âri's-sitteti'l-Câbiliyye*, 2/216-217.

¹⁹ Mevlevî, *Divânu Antera*, 100.

²⁰ Şentemerî, *Eş'ârü's-şu'arâ'i's-sitteti'l-Câbiliyyîn*, 2/120; Batalyevsî, *Şerhu'l-eş'âri's-sitteti'l-Câbiliyye*, 2/231.

Antere'nin Câhiliye şiirine orijinal katkılarından bir diğeri ise ebter (güçük, kesik) teşbihleridir. Bundan dolayı eski Arap şiir tenkitçileri Antere'yi teşbih-i ebter sahibi olarak nitelemişlerdir.²¹ Örneğin İbn Reşîk (ö. 456/1064) muallakada geçen bir beytini, ağaçların döllemesini sağlamayan ve meyve oluşumuna katkıda bulunmayan akım rüzgârdan esinlenerek, teşbih-i ebter=akım (kısır, kesik) teşbih olarak nitelendirerek ne zamanında ne de daha sonra hiçbir şâirin bu konuda onu geçemediğini söylemiştir.²²

Antere'nin bahçe tasviri beyitlerinin hemen peşinden aşağıdaki beyti söylemesi teşbih-i ebtere güzel bir örnek teşkil etmektedir.

مُتْسِي وَتُصْبِحُ فَوْقَ ظَهْرِ حَشِيَّةٍ وَأَبِيْتُ فَوْقَ سَرَاةِ أَذْهَمٍ مُلْجِمٍ²³

O [Able] bir döşegün üzerinde akşamlayıp sabahlar, bense gem vurulmuş bir yağız atın (Edhem) sırtında geçiririm geceyi.

Câhiliye şâirlerinin, kaside gibi bazı şiir türlerinde gerek geleneğe uyma gerek genellikle nesîb²⁴ bölümüne yer verme ve gerekse bedevî yaşamından, uçsuz bucaksız çöllerde dolaşmaktan kaynaklanan tabiatı vakıya uygun tasvir çabası gibi sebeplerle çeşitli konuları işledikleri ve kasidenin organik bir bütünlüğünün olmadığı bilinen bir durumdur.²⁵ Şairlerin kasidelerinde bu çeşitliliğe yer vermelerinin çocukluklarının, gençliklerinin, ömürlerinin, acı tatlı günlerinin geçtiği, hatıralarını barındıran, dağlara, tepelere, çadırlarını kurdukları mekânlara olan özlemlerinden kaynaklanan duygusal bir nedeni de olabilir. Kasidelerine kalıntılara (atıl) hitap ederek giriş yapmaları, şiirlerindeki konu bütünlüğünü bozan bir etken olarak görülmektedir. Diğer muallaka sahiplerinin çoğunda olduğu gibi Antere'nin en güzel ve uzun kasidesi olan muallakasında da bu durum karşımıza çıkmakta ve şiirde işlenen konular arasında bir bağ kurmak neredeyse mümkün olmamaktadır.²⁶

Antere'nin muallakasını inşâd etme sebebi olarak İbn Kuteybe şöyle bir hadise zikretmektedir. Antere, Absoğulları kabîlesinden bir kişinin annesinin ve kardeşlerinin derisinin siyah renkli oluşunu, Antere'nin şiir söylemediğini zikredip ayıplamasına ve kendisine küfür etmesine kadar bir veya iki beyit şiir söylemişti. Bu hakaretler üzerine Antere bu şahsa: “*Vallâhi insanlar yiyecek konusunda yardımlaşkalarında sen, baban ve deden asla yardıma gelmediniz, insanlar akın yapmaya çağırdıklarında hepsi nişanlarıyla tanınıyorlardı, biz seni insanların önünde akına katılırken hiç görmedik, aramızda anlaşmazlık olduğu zaman sen, baban ve deden asla bir çözüm planıyla gelmediniz, sen yumuşak toprakta bitmiş (köksüz, dalsız) adi bir mantarsın. Ben savaşta hazır bulunurum, ganimeti alıp zimmetime geçirmem, üstelik ganimet bölüşülürken geri dururum.*

²¹ İhsân Abbâs, *Târîhu'n-nağdi'l-edebî inde'l-Arab, Nağdü's-şi'r mine'karni's-sânî hattâ's-sâmine aşer* (Beyrut: Dâru's-Sekâfe, 1983), 40.

²² Ebû Alî el-Hasen İbn Reşîk, *el-Umde fî mehâsini's-şi'r ve âdâbîb ve nakdîb*, thk. Muḥammed Muhyiddin Abdulhamid (Beyrut: Dâru'l-Ciyl, 5. Basım, 1981), 1/486.

²³ Şentemerî, *Eş'âru's-su'arâ'i's-sitteti'l-Câbiliyyîn*, 2/114; Bataleyevsî, *Şerbu'l-eş'âri's-sitteti'l-Câbiliyye*, 2/206.

²⁴ Kasidenin, şâirin esas maksada geçmeden önce sevgi ve sevgiliyi tasvir ettiği, teşbîb de denilen ilk bölümü. bk. Hüseyin Elmalı, “Kaside”, *Türkîye Dîyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV yayınları, 2001), 4/562.

²⁵ Reynold A. Nicholson, *A Literary History of the Arabs* (New York: Charles Scribner's Son, 1907), 78-79.

²⁶ Mevlevî, *Divânü Antera*, 120.

Elimdekileri cömertçe dağıtırım, eski sorunları adalet üzere çözerim. Şiire gelince onu da göreceksin” demiş, ilk olarak en güzel şiiri olan ve “el-Müzehhebe”/“ez-Zehebiyye” olarak adlandırılan muallakasını inşâd etmiştir.²⁷

2. Antere b. Şeddad'ın Muallakası ve Yer Aldığı Eserlerin Karşılaştırılması

Kâmil Bahri, Mim/Mütedârek Kafiyesi

1- هَلْ عَادَرَ الشُّعْرَاءُ مِنْ مُتَرَدِّمٍ أَمْ هَلْ عَرَفْتَ الدَّارَ بَعْدَ تَوَهُّمٍ

1- “Şairler bir onarılacak bir şey (söylenecek söz) bıraktılar mı ki? Düşünüp taşındıktan sonra evi tanıyabildin mi acaba?”

Şeybânî, *Şerhu'l-muallakâti't-tis'*, 216; İbnü'l-Enbârî, *Şerhu'l-kaşâ'idi's-seb'i't-tvâli'l-Câbilîyyât*, 294; Nehhâs, *Şerhu'l-kaşâ'idi't-tis'i'l-meşhûrât*, 2/454, (3); Zevzenî, *Şerhu'l-mu'allakâti'l-aşr*, 234; Hatîb et-Tebrîzî, *Şerhu'l-kaşâ'idi (mu'allakâti)'l-aşr*, 177; Batalyevsî, *Şerhu'l-eş'ari's-sitteti'l-Câbilîyye*, c: 2, 192.

2- أَعْيَاكَ رَسْمُ الدَّارِ لَمْ يَتَكَلَّمْ حَتَّى تَكَلَّمَ الْأَصَمُّ الْأَعْجَمِ

2- “Sağır, dilsiz gibi sessiz evin yerini, belirlemek seni yordu.”

Şeybânî, 217; İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, 2/453, (1)²⁸; Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, (X).

3- وَلَقَدْ حَبَسْتُ بِهَا طَوِيلًا نَاقِي أَشْكُوا إِلَى سَفْعِ زَوَاكِدِ جَنِّمِ

3- “Devemi uzunca durdurup Orada duran Kırmızıya çalan siyah renkli ocak taşlarına şikâyetle bulundum.”

Şeybânî, 217, (4)²⁹; İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, (X); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, (X).

4- يَا دَارَ عَبْلَةَ بِالْجَوَاءِ تَكَلَّمِي وَعَمِي صَبَاحًا دَارَ عَبْلَةَ وَاسْلَمِي

4- “Ey Able'nin el-Civa'daki evi, konuş! Sabahın hayırlı olsun, ey Able'nin evi, esenlikte ol!”

Şeybânî, 217, (5); İbnü'l-Enbârî, 296, (2); Nehhâs, 2/456, (5); Zevzenî, 234, (2); Hatîb et-Tebrîzî, 177, (2); Batalyevsî, 2/194, (3).

5- دَارٌ لِأَنَسَةِ غَضِيضٍ طَرُفُهَا طَوْغُ الْعِنَاكِ لَدَيْدَةِ الْمُتَبَسِّمِ

5- “Bu ev hoş sobbetli, utangaç, sevgilisine naz yapmayan, bal dudaklı genç kızındır.”

²⁷ Ebû Muhammed Abdullâh b. Müslim b. Kuteybe ed-Dîneverî, *eş-Şi'r ve's-su'arâ*; thk. Ahmed Muhammed Şakir (Kahire: Dâru'l-Maarif, 1958), 1/251-252; Şentemerî, *Eş'aru's-su'arâ'i's-sitteti'l-Câbilîyyîn*, 2/111, 124; Batalyevsî, *Şerhu'l-eş'ari's-sitteti'l-Câbilîyye*, 2/192; Halebî, *Nihâyetu'l-Ereb*, 153.

²⁸ كَالْأَصَمِّ الْأَعْجَمِ şeklinde.

²⁹ أَشْكُوا kelimesi yerine تَرَعُو kelimesi yer almaktadır.

Şeybânî, 218, (6); İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, 2/456, (4); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/194, (2).

6- فَوَقَّفْتُ فِيهَا نَافِيًا وَكَأَنَّهَا فَدَنُّ لِأَقْضَىٰ حَاجَةِ الْمُتَلَوِّمِ

6- “Bir köşk gibi yüksek olan devemi, ağlayıp dövünme ihtiyacımı karşılamak için, orada durdurdum.”

Şeybânî, 218, (7); İbnü'l-Enbârî, 297, (3); Nehhâs, 2/458; Zevzenî, 235, (3); Hatîb et-Tebrîzî, 178, (3); Batalyevsî, 2/194, (4).

7- وَتَحُلُّ عِبْلَةً بِالْجِوَاءِ وَأَهْلُنَا بِالْحَزَنِ فَالْصَّمَانِ فَالْمُتَنَلِّمِ

7- “Able el-Civa’da bulunuyor: bizim halkımız ise el-Hazn, es-Samman ve el Mutesellem’de.”

Şeybânî, 218, (8); İbnü'l-Enbârî, 298, (4); Nehhâs, 2/459; Zevzenî, 235, (4); Hatîb et-Tebrîzî, 178 (4); Batalyevsî, 2/195, (5)

8- حَيِّتْ مِنْ طَلَلٍ تَقَادَمَ عَهْدُهُ أَقْوَىٰ وَأَقْفَرَ بَعْدَ أُمِّ الْهَيْتِمِ

8- “Ey Ummu'l-Heysem’den sonra uzun zaman boş ve ıssız kalan yurdun enkazı, selam sana!”

Şeybânî, 219, (10); İbnü'l-Enbârî, 298, (5); Nehhâs, 2/460; Zevzenî, 235, (5); Hatîb et-Tebrîzî, 178, (5); Batalyevsî, 2/195, (6).

9- حَلَّتْ بِأَرْضِ الرَّائِرِينَ فَأَصْبَحَتْ عَسِرًا عَلَيَّ طِلَابُكَ ابْنَةُ مَحْرَمِ

9- “Sevgilim düşmanların toprağına kondu. Seni istemek benim için güçleştirdi ey Mabrem’in kızığı!”

Şeybânî, 220, (11); İbnü'l-Enbârî, 299, (6); Nehhâs, 2/462³⁰; Zevzenî, 235, (6); Hatîb et-Tebrîzî, 179, (6); Batalyevsî, 2/196, (7).

10- عَلِمْتُهَا عَرَضًا وَأَقْتُلُ قَوْمَهَا زَعْمًا لَعْمُ (وَرَبِّ) أَيْكَ لَيْسَ بِمَرْعَمِ

10- “Ona görür görmez tutuldum: oysa oymağı ile savaşmaktayım. Babanın ömrüne ant olsun ki benim kavuşma emelim olacak şey değil!”

Şeybânî, 221, (12); İbnü'l-Enbârî, 300, (7); Nehhâs, 2/465; Zevzenî, 236, (7); Hatîb et-Tebrîzî, 180, (7); Batalyevsî, 2/197, (8).

11- وَلَقَدْ نَزَلَتْ فَلَا تَطْئِي عَيْرَهُ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ الْمُحَبِّ الْمَكْرَمِ

11- “Sevilip ikram gören bir konuk gibi indin kalbime, sakın bundan başka bir şeyi aklına getirme.”

Şeybânî, 221, (13); İbnü'l-Enbârî, 301, (8); Nehhâs, 2/465; Zevzenî, 236, (8); Hatîb et-Tebrîzî, 181, (8); Batalyevsî, 2/198, (9).

12- كَيْفَ الْمَزَاوِ وَقَدْ تَرَبَّعَ أَهْلُهَا بِعَيْنَيْتَيْنِ وَأَهْلُنَا بِالْعَيْلِمِ

12- “Onu nasıl görebilirim ki: ailesi Uneyzeteyn’de. Bizim ailemi ise el-Gaylem’de.”

³⁰ طِلَابُكَ kelimesi burada طِلَابُهَا şeklinde.

Şeybânî, 222, (17); İbnü'l-Enbârî, 302, (9); Nehhâs, 2/467; Zevzenî, 236, (9); Hatîb et-Tebrîzî, 181, (9); Batalyevsî, 2/198, (10).

13- *إِنْ كُنْتَ أَرْمَعْتَ الْفِرَاقَ فَيَأْتِمَا زُمَّتْ رِكَابُكُمْ بِلَيْلٍ مُظْلِمٍ*

13- “Eğer sen ayrılığın kestirdiyse gözüne, develeriniz yulardan demektir karanlık gecede.”

Şeybânî, 222, (18); İbnü'l-Enbârî, 303, (10); Nehhâs, 2/467; Zevzenî, 237, (10); Hatîb et-Tebrîzî, 182, (10); Batalyevsî, 2/199, (11).

14- *مَا رَاعَنِي إِلَّا حَمُولَةٌ أَهْلِهَا وَسَطَ الدِّيَارِ تَسْفُ حَبَّ الْجِنِّ حِمِّ*

14- “Beni Onun ailesinin develerinin obanın ortasında sağır dili otunu yemeleri korkutur sadece.”

Şeybânî, 223, (19); İbnü'l-Enbârî, 304, (11); Nehhâs, 2/469; Zevzenî, 237, (11); Hatîb et-Tebrîzî, 182, (11); Batalyevsî, 2/199, (12).

15- *فِيهَا اثْنَتَانِ وَأَرْبَعُونَ حَلُوبَةً سُودًا كَخَافِيَةِ الْعَرَابِ الْأَسْحَمِ*

15- “Orada kara karganın kanadı misali kırk iki siyah sağmal dişi deve vardır.”

Şeybânî, 223, (20)³¹; İbnü'l-Enbârî, 305, (12); Nehhâs, 2/470; Zevzenî, 237, (12); Hatîb et-Tebrîzî, 183, (12); Batalyevsî, 2/200, (13).

16- *إِذْ تَسْتَبِيكَ بِأَصْلِي نَاعِمٍ (بِذِي غُرُوبٍ وَاضِحٍ) عَذَبٍ مُقْبَلُهُ لَدِيدُ الْمَطْعَمِ*

16- “Çünkü O [Able] aklım başından alır; bembeyaz dişleri, öpülmesi boş ve tatması lezzetli ağız ile.”

Şeybânî, 224, (24)³²; İbnü'l-Enbârî, 307, (13)³³; Nehhâs, 2/471³⁴; Zevzenî, 238(13)³⁵; Hatîb et-Tebrîzî, 183, (13)³⁶; Batalyevsî, 2/201, (14).

17- *وَكَأَنَّمَا نَظَرْتُ بِعَيْنِي شَادِنٍ رَشِيًّا مِنَ الْعِزْلَانِ لَيْسَ بِتَوَّامٍ (حُرٌّ أَرْمَمٌ)*

17- “Sanki ikizini olmayan yetişkin âhû yavrusu gibi baktı.”

Şeybânî, 225, (25); İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, (X); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/202, (15).

18- *وَكَأَنَّ فَارَةَ تَاجِرٍ بَعْسِيمَةٍ سَبَقَتْ عَوَارِضَهَا إِلَيْكَ مِنَ الْقَمِ*

18- “Ona yaklaşır öpmeden önce ağzından adeta tır kutusundan misk kokusu ulaşır sana.”

Şeybânî, 225, (26); İbnü'l-Enbârî, 308, (14); Nehhâs, 2/472, (17); Zevzenî, 238, (14); Hatîb et-Tebrîzî, 184, (14); Batalyevsî, 2/202, (16).

³¹ İfadesi geçmektedir. *وَتَفَرَّقُوا مِنْهَا* lafzı *فِيهَا*

³² İfadesi bu eserde *بِذِي غُرُوبٍ وَاضِحٍ* *إِذْ تَسْتَبِيكَ بِأَصْلِي نَاعِمٍ* şeklindedir.

³³ İfadesi bu eserde *بِذِي غُرُوبٍ وَاضِحٍ* *إِذْ تَسْتَبِيكَ بِأَصْلِي نَاعِمٍ* şeklindedir.

³⁴ İfadesi bu eserde *بِذِي غُرُوبٍ وَاضِحٍ* *إِذْ تَسْتَبِيكَ بِأَصْلِي نَاعِمٍ* şeklindedir.

³⁵ İfadesi bu eserde *بِذِي غُرُوبٍ وَاضِحٍ* *إِذْ تَسْتَبِيكَ بِأَصْلِي نَاعِمٍ* şeklindedir.

³⁶ İfadesi bu eserde *بِذِي غُرُوبٍ وَاضِحٍ* *إِذْ تَسْتَبِيكَ بِأَصْلِي نَاعِمٍ* şeklindedir.

19- أَوْ رَوْضَةً أَنْفَاءً تَضَمَّنَ نَبْتَهَا عَيْتٌ قَلِيلُ الدَّمَنِ لَيْسَ بِمَعْلَمٍ

19- “Ya da bitkisini hafif bir yağmurun beslediği ayak basılmamış bahçenin hoş kokusu gelir sana.”

Şeybânî, 225, (27); İbnü'l-Enbârî, 311, (15); Nehhâs, 2/473, (18); Zevzenî, 238, (15); Hatîb et-Tebrîzî, 185, (15); Batalyevsî, 2/203, (17).

20- جَادَتْ عَلَيْهَا كُلُّ عَيْنٍ ثَرَّةً (بِكْرِ حُرَّةً) فَتَرَكْنَ كُلَّ حَدِيقَةٍ (قَرَارَةً) كَالدِّهَمِ

20- “O bahçe ki, üzerine tazecik beyaz bulutlar bolca yağmur yağdırıp bütün basık yerleri gümüş paralar misali bırakmıştır.”

Şeybânî, 227, (32)³⁷; İbnü'l-Enbârî, 312, (16)³⁸; Nehhâs, 2/474, (19)³⁹; Zevzenî, 239, (16)⁴⁰; Hatîb et-Tebrîzî, 185, (16)⁴¹; Batalyevsî, 2/203, (18).

21- سَحًا وَتَسْكَابًا فَكُلَّ عَشِيَّةً يَجْرِي عَلَيْهَا الْمَاءُ لَمْ يَتَصَرَّم

21- “Bulutların serpişip dökerek yağmur yağdırdığı, suyun her akşam üzerine dinmeden aktığı bahçedir.”

Şeybânî, 227, (33); İbnü'l-Enbârî, 313, (17); Nehhâs, 2/476, (20); Zevzenî, 239, (17); Hatîb et-Tebrîzî, 186, (17); Batalyevsî, 2/204, (19).

22- فَتَرَى الدُّبَابَ بِهَا يُعْنِي وَحْدَهُ هَزَجًا كَفِعَلِ الشَّارِبِ الْمُتَرِّمِ

(وَخَلَى الدُّبَابُ بِهَا فَلَيْسَ بِبَارِحٍ عَرْدًا) ...

22- “Sinek yalnız kalmış, şarkı mırıldanan sarhoş misali habire vızıldamaktadır o bahçede.”

Şeybânî, 227, (34)⁴²; İbnü'l-Enbârî, 314, (18)⁴³; Nehhâs, 2/477, (21)⁴⁴; Zevzenî, 240, (18)⁴⁵; Hatîb et-Tebrîzî, 186, (18)⁴⁶; Batalyevsî, 2/205, (20).

23- عَرْدًا (هَزَجًا) يَسُنُّ ذِرَاعَهُ بِذِرَاعِهِ فِعْلٌ (فَدَحَ) الْمَكْبِ عَلَى الزَّنَادِ الْأَجْدَمِ

23- “Parmakları kesik kimsenin çakmağın üzerine eğilip taşları birbirine sürttüğü gibi vızıldayarak kolunu diğer koluyla kaşımaktadır.”

³⁷ عَيْنِ ثَرَّةً ifadesi bu eserde بِكْرِ حُرَّةً şeklinde, حَدِيقَةٍ kelimesi ise قَرَارَةً şeklindedir.

³⁸ عَيْنِ kelimesi بِكْرِ şeklinde geçmektedir

³⁹ عَيْنِ ثَرَّةً ifadesi bu eserde بِكْرِ حُرَّةً şeklinde, حَدِيقَةٍ kelimesi ise قَرَارَةً şeklindedir.

⁴⁰ عَيْنِ ثَرَّةً ifadesi bu eserde بِكْرِ حُرَّةً şeklinde, حَدِيقَةٍ kelimesi ise قَرَارَةً şeklindedir.

⁴¹ عَيْنِ ثَرَّةً ifadesi bu eserde بِكْرِ حُرَّةً şeklinde, حَدِيقَةٍ kelimesi ise قَرَارَةً şeklindedir.

⁴² (وَخَلَى الدُّبَابُ بِهَا فَلَيْسَ بِبَارِحٍ عَرْدًا) ifadesi فَتَرَى الدُّبَابَ بِهَا يُعْنِي وَحْدَهُ هَزَجًا şeklindedir.

⁴³ (وَخَلَى الدُّبَابُ بِهَا فَلَيْسَ بِبَارِحٍ عَرْدًا) ifadesi فَتَرَى الدُّبَابَ بِهَا يُعْنِي وَحْدَهُ هَزَجًا şeklindedir.

⁴⁴ (وَخَلَى الدُّبَابُ بِهَا فَلَيْسَ بِبَارِحٍ عَرْدًا) ifadesi فَتَرَى الدُّبَابَ بِهَا يُعْنِي وَحْدَهُ هَزَجًا şeklindedir.

⁴⁵ (وَخَلَى الدُّبَابُ بِهَا فَلَيْسَ بِبَارِحٍ عَرْدًا) ifadesi فَتَرَى الدُّبَابَ بِهَا يُعْنِي وَحْدَهُ هَزَجًا şeklindedir.

⁴⁶ (وَخَلَى الدُّبَابُ بِهَا فَلَيْسَ بِبَارِحٍ عَرْدًا) ifadesi فَتَرَى الدُّبَابَ بِهَا يُعْنِي وَحْدَهُ هَزَجًا şeklindedir.

Şeybânî, 228, (35)⁴⁷; İbnü'l-Enbârî, 315, (19)⁴⁸; Nehhâs, 2/477, (22)⁴⁹; Zevzenî, 240, (19)⁵⁰; Hatîb et-Tebrîzî, 187, (19)⁵¹; Batalyevsî, 2/205, (21).

24- تُمْسِي وَتُصْبِحُ فَوْقَ ظَهْرِ حَشِيئَةِ (فِرَاشِهَا) وَأَبِيْتُ فَوْقَ سَرَاةِ أَدْهَمِ مُلْجِمِ

24- “O [Able] bir döşegin üzerinde akşamlayıp sabahlar, bense gem vurulmuş bir yağız atın sırtında geçiririm geceyi.”

Şeybânî, 228, (36); İbnü'l-Enbârî, 316, (20); Nehhâs, 2/478, (23); Zevzenî, 240, (20); Hatîb et-Tebrîzî, 188, (20); Batalyevsî, 2/206, (22).

25- وَحَشِيئَتِي سَجَّ عَلَى عَنَبِ الشَّوَى تَهْدِي مَرَائِلُهُ نَبِيلَ الْمُحْزَمِ

25- “Bacakları dolgun, böğürleri şişkin ve kolan yeri semiz olan endamlı atın eğeridir döşegim.”

Şeybânî, 229, (37); İbnü'l-Enbârî, 316, (21); Nehhâs, 2/479, (24); Zevzenî, 240, (25); Hatîb et-Tebrîzî, 188, (21); Batalyevsî, 2/206, (23).

26- هَلْ تُبْلِغَنِي دَارَهَا شَدَيَّةٌ لُعِنَتْ بِمَحْرُومِ الشَّرَابِ مُصْرَمِ

26- “Acaba beni onun yurduna götürür mü, sütü kesilsin diye lanetlenmiş Şedenli kısır bir deve.”

Şeybânî, 229, (38); İbnü'l-Enbârî, 317, (22); Nehhâs, 2/479, (25); Zevzenî, 241(26); Hatîb et-Tebrîzî, 189, (22); Batalyevsî, 2/207, (24).

27- حَطَّارَةٌ غِيبَ السُّرَى زَيَّافَةٌ (مَوَارَةٌ) تَطْسُ (تَقْصُ) الْإِكَامَ بِكَلِّ (بِدَاتِ) حُفِّ مَيْثَمِ

27- “Bu deve gece boyu gidişin ardından kayruğunu dikip sallar, tepeleri kırıcı ayak darbesiyle teper.”

Şeybânî, 230, (39)⁵²; İbnü'l-Enbârî, 318, (23); Nehhâs, 2/480, (26)⁵³; Zevzenî, 241(27)⁵⁴; Hatîb et-Tebrîzî, 189, (23)⁵⁵; Batalyevsî, 2/208, (25).

28- وَكَأَمَّا أَقْصُ (أَطْسُ) الْإِكَامَ عَشِيَّةً بِقَرِيبِ بَيْنِ الْمَنْسَمِينَ مُصَلِّمِ

28- “Akşam vaktinde, tırnak araları yakın kulaksız devekuşu misali tepeleri kat eder.”

Şeybânî, 230, (40); İbnü'l-Enbârî, 319, (24); Nehhâs, 2/482, (27); Zevzenî, 242(24)⁵⁶; Hatîb et-Tebrîzî, 190, (24); Batalyevsî, 2/208, (26).

29- يَاوِي إِلَى حَزَقِ التَّعَامِ كَمَا أَوْتُ حَزَقُ بَمَانِيَّةٍ لِأَعْجَمِ طِمْطِمِ

47 İسنُ fiili yerine يحك fiili kullanılmıştır.

48 حردَا kelimesi yerine هزجَا kelimesi, يسُنُ fiili yerine يحك fiili kullanılmıştır.

49 حردَا kelimesi yerine هزجَا kelimesi, يسُنُ fiili yerine يحك fiili kullanılmıştır.

50 حردَا kelimesi yerine هزجَا kelimesi, يسُنُ fiili yerine يحك fiili kullanılmıştır.

51 حردَا kelimesi yerine هزجَا kelimesi, يسُنُ fiili yerine يحك fiili kullanılmıştır.

52 بکلْ kelimesi yerine بدَاتْ kelimesi kullanılmıştır.

53 بکلْ kelimesi yerine بدَاتْ kelimesi kullanılmıştır.

54 بکلْ kelimesi yerine بوخذْ kelimesi kullanılmıştır.

55 بکلْ kelimesi yerine بدَاتْ kelimesi kullanılmıştır.

56 أقصُ fiili تَطْسُ şeklinde geçmektedir.

(فُلُصُّ) تَأْوِي لَهُ فُلُصُّ النَّعَامِ كَمَا أَوْثُ

29- “Devekuşu yavrularının, Yemen develerinin sözü anlaşılmayan Habeşli çobanın etrafında toplandığı gibi, sığındıkları devekuşu gibidir.”

Şeybânî, 230, (41)⁵⁷; İbnü'l-Enbârî, 320, (25)⁵⁸; Nehhâs, 2/483, (28)⁵⁹; Zevzenî, 242(25)⁶⁰; Hatîb et-Tebrîzî, 190, (25)⁶¹; Batalyevsî, 2/209, (27);

30- يَنْبَعْنَ فُلَّةً رَأْسِهِ وَكَأَنَّهُ زَوْجٌ (حَرْجٌ) عَلَى حَرْجٍ (نَعِشٍ) هُنَّ مُحَيِّمٌ

30- “Devekuşu yavruları, onun başının tepesini izlerler: başı yüksek bir yerin üstüne kurulmuş bir mahfeye benzer.”

Şeybânî, 231, (42)⁶²; İbnü'l-Enbârî, 321, (26)⁶³; Nehhâs, 2/483, (29)⁶⁴; Zevzenî, 243(26)⁶⁵; Hatîb et-Tebrîzî, 191, (26)⁶⁶; Batalyevsî, 2/210, (28).

31- صَعْلٍ يَعُودُ بِذِي الْعَشِيرَةِ بَيْضَهُ كَالْعَبْدِ ذِي الْفَرَسِ الطَّوِيلِ الْأَصْلَمِ

31- “Uzun kürekli, kulakları kesik bir köle misali Zu'l-Uşeyre'deki yumurtalarını yoklamaya giden küçükbaşlı bir devekuşudur.”

Şeybânî, 231, (43); İbnü'l-Enbârî, 322, (27); Nehhâs, 2/485, (30); Zevzenî, 243(27); Hatîb et-Tebrîzî, 191, (27); Batalyevsî, 2/210, (29).

32- شَرِبَتْ بِمَاءِ الدُّخْرَضَيْنِ فَأَصْبَحَتْ زُورَاءَ تَنْفِرُ عَنْ حِيَاضِ الدَّيْلَمِ

32- “Devem ed-Dubrudayn'in suyunu içmiş olduğundan (düşmanların yurdu olan) ed-Deylem'in havuzlarından boşlanmaz ve onlara yanaşmaz olmuştur.”

Şeybânî, 232, (44); İbnü'l-Enbârî, 324, (28); Nehhâs, 2/486, (31); Zevzenî, 243(28); Hatîb et-Tebrîzî, 192, (28); Batalyevsî, 2/211, (30).

33- وَكَأَمَّا تَنَأَى بِجَانِبِ دَفْءِ الْوَحْشِيِّ مِنْ هَرْجِ الْعَشِيِّ مُؤَمِّمٌ (بَيْنَ مُخَيَّلَةٍ وَ تَزَعْمِ)

33- “Keyfinden, akşamüstü miyavlayan koca başlı kedinin tirmalamasından çekinircesine, sağ yanından ürküyormuş gibi gider.”

⁵⁷ تَأْوِي لَهُ فُلُصُّ النَّعَامِ şeklinde geçmektedir.

⁵⁸ تَأْوِي لَهُ فُلُصُّ النَّعَامِ şeklinde geçmektedir.

⁵⁹ تَأْوِي لَهُ فُلُصُّ النَّعَامِ şeklinde geçmektedir.

⁶⁰ تَأْوِي لَهُ فُلُصُّ النَّعَامِ şeklinde geçmektedir.

⁶¹ تَأْوِي لَهُ فُلُصُّ النَّعَامِ şeklinde geçmektedir.

⁶² حَرْجٌ عَلَى نَعِشٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ ifadesi bu eserde حَرْجٌ عَلَى حَرْجٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ şeklinde geçmektedir.

⁶³ حَرْجٌ عَلَى نَعِشٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ ifadesi bu eserde حَرْجٌ عَلَى حَرْجٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ şeklinde geçmektedir.

⁶⁴ حَرْجٌ عَلَى نَعِشٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ ifadesi bu eserde حَرْجٌ عَلَى حَرْجٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ şeklinde geçmektedir.

⁶⁵ حَرْجٌ عَلَى نَعِشٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ ifadesi bu eserde حَرْجٌ عَلَى حَرْجٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ şeklinde geçmektedir.

⁶⁶ حَرْجٌ عَلَى نَعِشٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ ifadesi bu eserde حَرْجٌ عَلَى حَرْجٍ لِهِنَّ مُحَيِّمٌ şeklinde geçmektedir.

Şeybânî, 232, (45)⁶⁷; İbnü'l-Enbârî, 325, (29); Nehhâs, 2/487, (32)⁶⁸; Zevzenî, 244, (29); Hatîb et-Tebrîzî, 192, (29); Batalyevsî, 2/212, (31).

34- هِرٌّ جَنِيْبٌ كُلَّمَا عَطَفَتْ لَهُ عَضْبِي اتَّفَاها بِأَيْدِيْنِ وَبِأَفْمِ

34- “Yanında giden, kızgın bir balde ona döndükçe habire pençeleri ile tirmalayıp ağzıyla ısırarakla korkutan bir kedi (varmış gibi).”

Şeybânî, 232, (46); İbnü'l-Enbârî, 327, (30); Nehhâs, 2/487, (33); Zevzenî, 244, (30); Hatîb et-Tebrîzî, 193, (30); Batalyevsî, 2/212, (32).

35- أَبْقَى لَهَا طُولَ السِّفَارِ مُقْرَمَدًا سَدَدًا وَمِثْلَ دَعَائِمِ الْمُتَخَيِّمِ

35- “Seferin uzunluğu devemi kireçle boyanmışcasına çadır direkleri gibi sağlam tuttu.”

Şeybânî, 233, (47); İbnü'l-Enbârî, 328, (31); Nehhâs, 2/491, (37); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, 193, (31); Batalyevsî, 2/215, (36).

36- بَرَكْتُ عَلَى مَاءِ الرِّدَاعِ كَأَنَّمَا بَرَكْتُ عَلَى قَصَبِ أَجَشِّ مُهَضَّمِ

36- “Devem er-Reda’ suyunun yanında çöktü, sanki kırılıp çatırdayan kamışların üstüne çökmüştü.”

Şeybânî, 233, (48); İbnü'l-Enbârî, 330, (32); Nehhâs, 2/488, (34)⁶⁹; Zevzenî, 244, (31)⁷⁰; Hatîb et-Tebrîzî, 193, (32); Batalyevsî, 2/213, (33).

37- وَكَأَنَّ رُبًّا أَوْ كُحَيْلًا مُفْعَدًا حَشَّ الْوَقُودِ (الْقِيَانُ) بِهِ جَوَانِبَ فُتْمِ

37- “Adeta ateşin kaynatılmış bir şırayı veya çifti bir güğümün yanlarına taşıdığı gibi ter akıtır.”

Şeybânî, 234, (49); İbnü'l-Enbârî, 331, (33); Nehhâs, 2/489, (35); Zevzenî, 245, (33); Hatîb et-Tebrîzî, 194, (33); Batalyevsî, 2/213, (34).

38- يَنْبَاعُ (يَنْهَمُ) مِنْ ذَفْرَى عَضُوبِ جَسْرَةٍ رِيَّافَةٍ مِثْلَ الْفَنِيْقِ الْمُقْرَمِ

38- “Bu ter, ısırılmış erkek deve misali hızlı ve dayanıklı kızgın devenin kulak arkasından çıkar.”

Şeybânî, 235, (52)⁷¹; İbnü'l-Enbârî, 332, (34)⁷²; Nehhâs, 2/491; Zevzenî, 245, (33)⁷³; Hatîb et-Tebrîzî, 194, (34)⁷⁴; Batalyevsî, 2/215, (37).

بُلَّتْ مَعَابِيْهَا بِهِ فَتَوَسَّعَتْ مِنْهُ عَلَى سَعْنِ قَصِيْرٍ مُكْدَمِ⁷⁵

⁶⁷ fiili تَنَّى şeklinde kullanılmış.

⁶⁸ fiili تَنَّى şeklinde kullanılmış.

⁶⁹ ماء kelimesi جَنِبْ şeklindedir.

⁷⁰ ماء kelimesi جَنِبْ şeklindedir.

⁷¹ الْمُقْرَمِ kelimesi الْمُكْدَمِ şeklindedir.

⁷² الْمُقْرَمِ kelimesi الْمُكْدَمِ şeklindedir.

⁷³ الْمُقْرَمِ kelimesi الْمُكْدَمِ şeklindedir.

⁷⁴ الْمُقْرَمِ kelimesi الْمُكْدَمِ şeklindedir..

⁷⁵ Bu beyit Şentemeri’de mevcut değildir.

“Devenin bacakları terden ıslandı sonra kurudu, derisi soyuldu ve izi kaldı.”

Şeybânî, (51)⁷⁶; İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, 2/490, (36); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/214 (35).

39- إِنْ تُعِدِّي دُونِي الْقِنَاعَ فَإِنِّي طَبُّ بِأَخِذِ الْفَارِسِ الْمُسْتَلِيمِ

39- “(Ey sevgilim) eğer karşımda peçeyi indirirsen (yüzünü örtersen) bilesin ki ben zırbılı atlıları yakalamakta ustayım.”

Şeybânî, 235, (53); İbnü'l-Enbârî, 335, (35); Nehhâs, 2/492; Zevzenî, 246, (34); Hatîb et-Tebrîzî, 195, (35); Batalyevsî, 2/216, (38).

40- أَنِّي عَلَيَّ بِمَا عَلِمْتَ فَإِنِّي سَمَّحٌ مُحَالَفَتِي إِذَا لَمْ أُظَلِّمْ

40- “Beni bildiğin şekilde öv, çünkü haksızlığa uğramadıkça hoş geçimliyimdir.”

Şeybânî, 236, (54)⁷⁷; İbnü'l-Enbârî, 336, (36); Nehhâs, 2/494⁷⁸; Zevzenî, 246, (35); Hatîb et-Tebrîzî, 195, (36); Batalyevsî, 2/216, (39).

41- وَإِذَا ظَلِمْتُ فَإِنَّ ظُلْمِي بَاسِلٌ مُرٌّ مَذَاقُهُ كَطَعْمِ الْعَلَقِمْ

41- “Zulme uğrarsam eğer, zulmüm de çetindir, tadı Ebucebîl karpuzu gibi acıdır.”

Şeybânî, 236, (55); İbnü'l-Enbârî, 336, (37); Nehhâs, 2/494; Zevzenî, 246, (36); Hatîb et-Tebrîzî, 196, (37); Batalyevsî, 2/217, (40).

42- وَلَقَدْ شَرَبْتُ مِنَ الْمُدَامَةِ بَعْدَمَا رَكَدَ الْهَوَاجِرُ بِالْمَشُوفِ الْمُعَلِّمْ

42- “Ben, şiddetli sıcaklar dindikten sonra yazılı paralar karşılığında şarap içmişimdir.”

Şeybânî, 237, (57); İbnü'l-Enbârî, 337, (38); Nehhâs, 2/496; Zevzenî, 246, (37); Hatîb et-Tebrîzî, 196, (38); Batalyevsî, 2/217, (41).

43- بِرُجَاجَةٍ صَفْرَاءَ ذَاتِ أُسْرَةٍ قُرْنَتْ بِأَزْهَرِ فِي السَّمَالِ مُقَدَّمِ

43 “Soldaki ağzı yaşmaklı beyaz sürahinin yanında bulunan çizgili sarı kadeble içmişimdir şarabı.”

Şeybânî, 237, (58); İbnü'l-Enbârî, 338, (39); Nehhâs, 2/499; Zevzenî, 247, (38); Hatîb et-Tebrîzî, 197, (39); Batalyevsî, 2/218, (42).

44- فَإِذَا شَرَبْتُ (انْتَشَيْتُ) فَإِنِّي مُسْتَهْلِكٌ مَالِي وَعَرِضِي وَأَقْرَبُ لَمْ يُكَلِّمْ

44- “Şarap içtiğimde malımı mülkümü feda ederim, ırzım da zedelenmez.”

Şeybânî, 238, (59); İbnü'l-Enbârî, 339, (40); Nehhâs, 2/500; Zevzenî, 247, (39); Hatîb et-Tebrîzî, 198, (40); Batalyevsî, 2/219, (43).

⁷⁶ مُكْرَمِ kelimesi مُكْرَمِ şeklindedir.

⁷⁷ سَمَّحٌ kelimesi سَهْلٌ şeklinde geçmektedir.

⁷⁸ سَمَّحٌ kelimesi سَهْلٌ şeklinde geçmektedir.

45- وَإِذَا صَحَوْتُ فَمَا أَقْصِرُ عَنْ نَدَىٍّ وَكَمَا عَلِمْتَ شَمَائِلِي وَتَكْرُمِي

45- “Ayıldığımda cömertlikten kısmam, ahlakım da cömertliğim de yine bildiğin gibidir.”

Şeybânî, 238, (60); İbnü'l-Enbârî, 339, (41); Nehhâs, 2/501; Zevzenî, 247, (40); Hatîb et-Tebrîzî, 198, (41); Batalyevsî, 2/219, (44).

46- وَحَلِيلٍ غَانِيَةٍ تَرَكْتُ مُجَدَّلًا تَمَكُّو فَرِيصَتَهُ كَشَدَقِ الْأَعْلَمِ

46- “Nice dilberlerin kocalarını yere serdim ki, gerdanı üst dudağı yarık kimsenin avurdu gibi ıslık çalıyordu.”

Şeybânî, 238, (61); İbnü'l-Enbârî, 340, (42); Nehhâs, 2/502; Zevzenî, 247, (41); Hatîb et-Tebrîzî, 198, (42); Batalyevsî, 2/220, (45).

47- عَجَلْتُ يَدَايَ لَهُ بِمَارِقِ طَعْنَةٍ وَرَشَاشِ نَافِذَةٍ كَلَوْنِ الْعَنْدَمِ

(سَبَقْتُ يَدَايَ لَهُ بِمَارِقِ صَعْدَةٍ)

47- “Ellerim, ani bir saplamada ve delip geçen vuruşun fıskırttığı al kamı fıskırtmakta ondan önce davranmıştı.”

Şeybânî, 239, (62)⁷⁹; İbnü'l-Enbârî, 342, (43)⁸⁰; Nehhâs, 2/503⁸¹; Zevzenî, 248, (42)⁸²; Hatîb et-Tebrîzî, 199, (43)⁸³; Batalyevsî, 2/220, (46).

48- هَلَّا سَأَلْتَ الْقَوْمَ يَا ابْنَةَ مَالِكٍ (مُعَبِّدٍ) إِنْ كُنْتِ جَاهِلَةً بِمَا لَمْ تَعْلَمِي

48- “Atlılara sorsana bilmediklerini ey Malik'in kızı, eğer bilmiyorsan.”

Şeybânî, 240, (64)⁸⁴; İbnü'l-Enbârî, 342, (44)⁸⁵; Nehhâs, 2/504⁸⁶; Zevzenî, 248, (43)⁸⁷; Hatîb et-Tebrîzî, 199, (44)⁸⁸; Batalyevsî, 2/221, (47).

49- إِذْ لَا أَرَأَى عَلَى رِحَالِهِ سَابِجٍ هَدِّ تَعَاوُرُهُ الْكُمَاءُ مُكَلَّمِ

49- “Ben hep, yiğitlerin nöbetleşe hücum ettikleri su gibi akıp giden yaralı yüksek atın eğerinin üstünde bulunurum.”

Şeybânî, 241, (68); İbnü'l-Enbârî, 343, (45); Nehhâs, 2/505; Zevzenî, 249, (44); Hatîb et-Tebrîzî, 200, (45); Batalyevsî, 2/221, (48).

⁷⁹ سَبَقْتُ يَدَايَ لَهُ بِعَاجِلِ طَعْنَةٍ ifadesi عَجَلْتُ يَدَايَ لَهُ بِمَارِقِ طَعْنَةٍ şeklindedir.

⁸⁰ سَبَقْتُ يَدَايَ لَهُ بِعَاجِلِ طَعْنَةٍ ifadesi عَجَلْتُ يَدَايَ لَهُ بِمَارِقِ طَعْنَةٍ şeklindedir.

⁸¹ سَبَقْتُ يَدَايَ لَهُ بِعَاجِلِ طَعْنَةٍ ifadesi عَجَلْتُ يَدَاIَهُ بِمَارِقِ طَعْنَةٍ şeklindedir.

⁸² سَبَقْتُ يَدَايَ لَهُ بِعَاجِلِ طَعْنَةٍ ifadesi عَجَلْتُ يَدَايَ لَهُ بِمَارِقِ طَعْنَةٍ şeklindedir.

⁸³ سَبَقْتُ يَدَايَ لَهُ بِعَاجِلِ صُرْبِيَّةٍ ifadesi عَجَلْتُ يَدَايَ لَهُ بِمَارِقِ طَعْنَةٍ şeklindedir.

⁸⁴ هَلَّا سَأَلْتَ الْقَوْمَ ifadesi هَلَّا سَأَلْتَ الْخَيْلَ şeklindedir.

⁸⁵ هَلَّا سَأَلْتَ الْقَوْمَ ifadesi هَلَّا سَأَلْتَ الْخَيْلَ şeklindedir.

⁸⁶ هَلَّا سَأَلْتَ الْقَوْمَ ifadesi هَلَّا سَأَلْتَ الْخَيْلَ şeklindedir.

⁸⁷ هَلَّا سَأَلْتَ الْقَوْمَ ifadesi هَلَّا سَأَلْتَ الْخَيْلَ şeklindedir.

⁸⁸ هَلَّا سَأَلْتَ الْقَوْمَ ifadesi هَلَّا سَأَلْتَ الْخَيْلَ şeklindedir

50- طَوْرًا يُجْرَدُ (يُعْرَضُ) لِلطَّعَانِ وَتَارَةً يُأْوِي إِلَى حَصِيدِ الْقَيْسِيِّ عَزْمَرٍ

50- “Atım bazen mızrakla vuruşmak üzere tek başına sürülür, bazen de yayları sağlam kalabalık kimselere katılır.”

Şeybânî, 241, (69); İbnü'l-Enbârî, 343, (46); Nehhâs, 2/506; Zevzenî, 249, (45); Hatîb et-Tebrîzî, 200, (46); Batalyevsî, 2/222, (49).

51- فَأَرَى مَعَانِمَ لَوْ أَشَاءَ حَوَيْثُهَا وَأَعْتَشَى الْوَعَى وَأَعْفُ عِنْدَ الْمُعْتَمِ

51- “Olaya tanık olanlar, sana benim savaşa atıldığımı, ganimet dağıtılırken de sakındığımı söyleyeceklerdir.”

Şeybânî, 242, (70); İbnü'l-Enbârî, 344, (47); Nehhâs, 2/506; Zevzenî, 249, (46); Hatîb et-Tebrîzî, 201, (47); Batalyevsî, 2/223, (50).

52- فَأَرَى مَعَانِمَ لَوْ أَشَاءَ حَوَيْثُهَا وَيَصُدُّنِي عَنْهَا الْحَيَا وَتَكْرُمِي

52- “İsteseydim gördüğüm ganimetleri alırdım, buna benim hayam ve keremim mani oldu.”

Şeybânî, 240, (63); İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, (X); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, (X);

53- وَمُدَجَّحِ كَرِهَ الْكَمَاهُ نَزَالَهُ لَا مُعِينَ هَرَبًا وَلَا مُسْتَسْلِمَ

53- “Yiğitlerin savaşmaktan çekindikleri ne kaçmayı aklından geçiren ne de teslim olan nice pür silah savaşçılar var ki.”

Şeybânî, 242, (71); İbnü'l-Enbârî, 345, (48); Nehhâs, 2/507, (52); Zevzenî, 249, (47); Hatîb et-Tebrîzî, 201, (48); Batalyevsî, 2/223, (51).

54- جَادَتْ لَهُ كَفِّي (يَدَايَ) بِعَاجِلِ طَعْنَةٍ بِمُتَّقَفٍ صَدَقِ الْكُغُوبِ مُقَوِّمَ

54- “Düz boğumlu başları sert, sağlam mızrağı süratle saplamakta hünerini gösterdi ellerim.”

Şeybânî, 243, (73)⁸⁹; İbnü'l-Enbârî, 346, (49)⁹⁰; Nehhâs, 2/508, (53)⁹¹; Zevzenî, 250, (48); Hatîb et-Tebrîzî, 202, (49)⁹²; Batalyevsî, 2/224, (52).

55- بِرَحِيْبَةِ الْفَرْغَيْنِ يَهْدِي جَرُسُهَا بِاللَّيْلِ مُعْتَسَّ السَّبَاعِ الضُّرْمِ

55- “Öyle geniş bir delik açtım ki (kan, sıyun kovadan boşaldığı gibi fışkırtıyor) ve sesi geceleyin yiyecek arayan yurtçılara yol gösteriyordu.”

⁸⁹ كَفِّي kelimesi yerine يَدَايَ kelimesi kullanılmış.

⁹⁰ كَفِّي kelimesi yerine يَدَايَ kelimesi kullanılmış.

⁹¹ كَفِّي kelimesi yerine يَدَايَ kelimesi kullanılmış.

⁹² كَفِّي kelimesi yerine يَدَايَ kelimesi kullanılmış.

Şeybânî, 243, (74)⁹³; İbnü'l-Enbârî, 346, (50)⁹⁴; Nehhâs, (X); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, 202, (50)⁹⁵; Batalyevsî, 2/224, (53).

56- كَمَشْتُ بِالرُّمَحِ الطَّوِيلِ ثِيَابَهُ لَيْسَ الْكَرِيمُ عَلَى الْفَنَاءِ مُحَرَّمٌ

(فَشَكَّكْتُ بِالرُّمَحِ الْأَصَمِّ ثِيَابَهُ)

56- “Sağlam mızrağımla o savaşçının da elbisesini deldim / soylu kabramanlar da mızrağa karşı korumalı değil ya!”

Şeybânî, 243, (75)⁹⁶; İbnü'l-Enbârî, 347, (51)⁹⁷; Nehhâs, 2/509, (54)⁹⁸; Zevzenî, 250, (49)⁹⁹; Hatîb et-Tebrîzî, 202, (51)¹⁰⁰; Batalyevsî, 2/225, (54).

57- وَتَرَكْتُهُ جَزَرَ السَّبَاعِ يَنْشَنُهُ يَقْضِمَنَ حُسْنَ بَنَانِهِ وَالْمِعْصَمَ

مَا بَيْنَ قَلَّةِ رَأْسِهِ وَالْمِعْصَمَ

57- “Onu vahşi hayvanlara yiyecek olarak bıraktım; yiyecekler onu, kemirecekler o güzel parmakları ve kolları.”

Şeybânî, 244, (77)¹⁰¹; İbnü'l-Enbârî, 347, (52)¹⁰²; Nehhâs, 2/510, (55)¹⁰³; Zevzenî, 250, (50); Hatîb et-Tebrîzî, 203, (52)¹⁰⁴; Batalyevsî, 2/226, (55).

58- وَمِشْكٌ سَابِغَةٌ هَتَاكْتُ فُرُوجَهَا بِالسَّيْفِ عَنُ حَامِي لِحْقِيمَةِ مُعْلَمٍ

58- “Nice nişan taşıyan hakikatperver yiğitlerin sırtındaki sağlam örgülü zırhları yarmışumdur.”

Şeybânî, 244, (78); İbnü'l-Enbârî, 349, (53)¹⁰⁵; Nehhâs, 2/511, (56); Zevzenî, 251, (51); Hatîb et-Tebrîzî, 203, (53)¹⁰⁶; Batalyevsî, 2/226, (56).

59- رَيْدٌ يَدَاهُ بِالْقِدَاحِ إِذَا شَتَا هَتَاكَ غَايَاتِ التَّجَارِ مَلُومٌ

59- “Kısa girdiğinde kumarda elleri çabuk, (meyhanecinin bütün şaraplarını tüketerek) flamasını indirten, elinin açıklığı yüzünden kınanan yiğitlerin (zırhlarını yarmışumdur).”

⁹³ السَّبَاعِ kelimesi yerine الذَّنَابِ kelimesi kullanılmış.

⁹⁴ السَّبَاعِ kelimesi yerine الذَّنَابِ kelimesi kullanılmış.

⁹⁵ السَّبَاعِ kelimesi yerine الذَّنَابِ kelimesi kullanılmış.

⁹⁶ كَمَشْتُ بِالرُّمَحِ الطَّوِيلِ ifadesi فَشَكَّكْتُ بِالرُّمَحِ الْأَصَمِّ şeklinde kullanılmış.

⁹⁷ كَمَشْتُ بِالرُّمَحِ الطَّوِيلِ ifadesi فَشَكَّكْتُ بِالرُّمَحِ الْأَصَمِّ şeklinde kullanılmış.

⁹⁸ كَمَشْتُ fiili فَشَكَّكْتُ şeklinde kullanılmış.

⁹⁹ كَمَشْتُ بِالرُّمَحِ الطَّوِيلِ ifadesi فَشَكَّكْتُ بِالرُّمَحِ الْأَصَمِّ şeklinde kullanılmış.

¹⁰⁰ كَمَشْتُ بِالرُّمَحِ الطَّوِيلِ ifadesi فَشَكَّكْتُ بِالرُّمَحِ الْأَصَمِّ şeklinde kullanılmış.

¹⁰¹ حُسْنَ بَنَانِهِ ifadesi yerine قَلَّةِ رَأْسِهِ: başının tepesini ifadesi kullanılmış.

¹⁰² يَقْضِمَنَ حُسْنَ بَنَانِهِ ifadesi yerine مَا بَيْنَ قَلَّةِ رَأْسِهِ وَالْمِعْصَمَ: başının tepesiyle bileği arasında ifadesi kullanılmış.

¹⁰³ يَقْضِمَنَ حُسْنَ بَنَانِهِ ifadesi yerine مَا بَيْنَ قَلَّةِ رَأْسِهِ وَالْمِعْصَمَ: başının tepesiyle bileği arasında ifadesi kullanılmış.

¹⁰⁴ يَقْضِمَنَ حُسْنَ بَنَانِهِ ifadesi yerine مَا بَيْنَ قَلَّةِ رَأْسِهِ وَالْمِعْصَمَ: başının tepesiyle bileği arasında ifadesi kullanılmış.

¹⁰⁵ وَمِشْكٌ kelimesi yerine اَمْسَكَ kelimesi kullanılmıştır.

¹⁰⁶ وَمِشْكٌ kelimesi yerine اَمْسَكَ kelimesi kullanılmıştır.

Şeybânî, 245, (79); İbnü'l-Enbârî, 349, (54); Nehhâs, 2/514, (57); Zevzenî, 251, (52); Hatîb et-Tebrîzî, 204, (54); Batalyevsî, 2/227, (57).

60- بَطْلٌ كَأَنَّ ثِيَابَهُ فِي سَرْحَةٍ يُجْدَى نِعَالَ السَّبْتِ لَيْسَ بِتَوَّامٍ

60- “Elbiseleri iri bir ağaca giydirilmişçesine (iri yarı), sağır derisinden ayakkabı giyen ve ikizli olmayan bir yığitti.”

Şeybânî, 247, (83); İbnü'l-Enbârî, 349, (58); Nehhâs, 2/518, (61)¹⁰⁷; Zevzenî, 252, (60); Hatîb et-Tebrîzî, 206, (58); Batalyevsî, 2/229, (61).

61- لَمَّا رَأَى قَدْ نَزَلَتْ أُرِيدُهُ أَبْدَى نَوَاجِذَهُ لِعَبْرٍ تَبَسُّمٍ

61- “Kendisini öldürmek maksadıyla atımdan indiğimi görünce, gülümsemeksiğin, yan dişlerini gösterip sırtmıştır.”

Şeybânî, 246, (80); İbnü'l-Enbârî, 350, (55); Nehhâs, 2/517, (59)¹⁰⁸; Zevzenî, 251, (53); Hatîb et-Tebrîzî, 205, (55); Batalyevsî, 2/227, (58).

62- فَطَعْنَتْهُ بِالرُّمْحِ ثُمَّ عَلَوْتُهُ بِمُهَنْدٍ صَافِي الْحَدِيدَةِ مَخْدَمٍ

62- “Ona mızrağımı sapladım, sonra demiri sağlam keskin Hint kılıcı ile üstüne çıktım.”

Şeybânî, 246, (72/81)¹⁰⁹; İbnü'l-Enbârî, 351, (56); Nehhâs, 2/516, (58); Zevzenî, 252(62); Hatîb et-Tebrîzî, 205, (56); Batalyevsî, 2/228, (59).

63- عَهْدِي بِهِ شَدَّ (مَدَّ) النَّهَارِ كَأَنَّما حُضِبَ اللَّبَّانُ (الْبَنَانُ) وَرَأْسُهُ بِالْعِظْلَمِ

63- “Gün boyu, parmakları ve başı çivit otuyla boyanmışçasına öylece kaldığımı anımsarım.”

Şeybânî, 246, (82)¹¹⁰; İbnü'l-Enbârî, 351, (57)¹¹¹; Nehhâs, 2/517, (60); Zevzenî, 252, (54)¹¹²; Hatîb et-Tebrîzî, 206, (57)¹¹³; Batalyevsî, 2/228, (60).

64- يَا شَاةَ مَا فَتَّصَ لِمَنْ حَلَّتْ لَهُ حَرَمَتْ عَلَيَّ وَلَيْتَهَا لَمْ تُحْرَمِ

64- “Helali olan için ne av koyunu (kadın) bu! Fakat bana haram oldu, keşke haram olmasaydı!”

Şeybânî, 247, (84); İbnü'l-Enbârî, 351, (59); Nehhâs, 2/520, (62); Zevzenî, 252, (57); Hatîb et-Tebrîzî, 207, (59); Batalyevsî, 2/230, (62).

65- فَبَعَثْتُ جَارِيَّتِي فَمَلَّتْ لَهَا اذْهَبِي فَتَجَسَّسِي أَخْبَارَهَا لِيْ وَأَعْلَمِي

65- “Cariyemi gönderdim, ona: “Git, ne halde olduğunı çaktırmadan araştıır ve bana bildir.” dedim.”

¹⁰⁷ يُجْدَى fiili تُجْدَى şeklinde kullanılmıştır.

¹⁰⁸ قَدْ kelimesi yerine أُنِي kelimesi kullanılmıştır.

¹⁰⁹ Her iki beyitte aynıdır.

¹¹⁰ شَدَّ kelimesi yerine مَدَّ kelimesi, اللَّبَّانُ kelimesi yerine الْبَنَانُ kelimesi kullanılmıştır.

¹¹¹ شَدَّ kelimesi yerine مَدَّ kelimesi, اللَّبَّانُ kelimesi yerine الْبَنَانُ kelimesi kullanılmıştır.

¹¹² شَدَّ kelimesi yerine مَدَّ kelimesi kullanılmıştır.

¹¹³ شَدَّ kelimesi yerine مَدَّ kelimesi, اللَّبَّانُ kelimesi yerine الْبَنَانُ kelimesi kullanılmıştır.

Şeybânî, 248, (85); İbnü'l-Enbârî, 351, (60); Nehhâs, 2/521, (63); Zevzenî, 253, (58); Hatîb et-Tebrîzî, 207,(60); Batalyevsî, 2/231, (63).

66- قَالَتْ: رَأَيْتُ مِنَ الْأَعَادِي غِرَّةً وَالشَّاةُ مُمَكِّنَةٌ لِمَنْ هُوَ مُرْتَمِي

66- “Düşmanların gaflette olduklarını ve isteyen için koyunu (kadını) görmenin mümkün olduğunu gördüm” dedi.”

Şeybânî, 248, (86); İbnü'l-Enbârî, 354, (61); Nehhâs, 2/522, (64); Zevzenî, 253, (59); Hatîb et-Tebrîzî, 208, (61); Batalyevsî, 2/231, (64).

67- وَكَأَنَّمَا التَّفَقَّتْ بِحَيْدِ جَدَايَةِ (عَزَالَةَ) رَشِيًّا مِنَ الْغَزْلَانِ (الرَّبْعِيِّ) حُرِّ أَرْثَمِ

67- “Üst dudağında ve burnunda beyazlık bulunan bakımlı bir yavru ceylanın boynuna benzeyen boynunu çevirip baktı.”

Şeybânî, 248, (87); İbnü'l-Enbârî, 355, (62); Nehhâs, 2/523, (65)¹¹⁴; Zevzenî, 253, (60); Hatîb et-Tebrîzî, 208, (62); Batalyevsî, 2/232, (65).

68- بُنِيتُ عَمْرًا غَيْرَ شَاكِرٍ نِعْمَتِي وَالْكَفْرُ مَحَبَّةٌ لِنَفْسِ الْمُنْعَمِ

68- “Amr’in nimetime şükretmediği haberini aldım, nankörlük lütuf sahibi için de ablâk bozucu (caydırıcı) bir durumdur.”

Şeybânî, 249, (88); İbnü'l-Enbârî, 355, (63); Nehhâs, 2/523, (66); Zevzenî, 253, (61); Hatîb et-Tebrîzî, 208, (63); Batalyevsî, 2/232, (66).

69- وَلَقَدْ حَفِظْتُ وَصَاةَ عَمِّي بِالضُّحَى إِذْ تَقْلِصُ الشَّقَاتَانِ عَنْ وَضْحِ الْقَمِ

69- “Amcamın ettiği vasiyeti ezberlemişimdir, kuşluk vaktinde, dudakların gerilip ağızda dişlerin görüldüğü esnada.”

Şeybânî, 249, (89); İbnü'l-Enbârî, 356, (64); Nehhâs, 2/524, (67); Zevzenî, 254, (62); Hatîb et-Tebrîzî, 209, (64); Batalyevsî, 2/233, (67).

70- فِي حَوْمَةِ (عَمْرَةَ) الْمَوْتِ الَّتِي لَا تَشْتَكِي عَمْرَاهَا الْأَبْطَالَ غَيْرَ تَعَمُّمِ

70- “Yiğitlerin, şiddetinden dolayı, sadece anlaşılmaç sözlerle şikâyetinde buldukları savaşın en kızgın anında.”

Şeybânî, 249, (90); İbnü'l-Enbârî, 356, (65)¹¹⁵; Nehhâs, 2/525, (68); Zevzenî, 254, (63)¹¹⁶; Hatîb et-Tebrîzî, 209, (65); Batalyevsî, 2/234, (68).

71- إِذْ يَتَّقُونَ بِي الْأَسِنَّةَ لَمْ أَحِمَّ عَنْهَا وَلَوْ أَنِّي (وَلِكَيْ) تَصَابِقَ مَقْدَمِي

¹¹⁴ الغزلان kelimesi الربيعي şeklinde kullanılmış.

¹¹⁵ يتقي fiili yerine, sakınmak anlamına gelen يتكئ fiili kullanılmıştır.

¹¹⁶ الموت kelimesi yerine الحزب kelimesi kullanılmıştır.

71- “Arkadaşlarımın beni kılıçlara kalkan yaptıkları sırada onlardan korkmadım, ama ilerlememe müsait yer de kalmadı.”

Şeybânî, 250, (91)¹¹⁷; İbnü'l-Enbârî, 357, (66)¹¹⁸; Nehhâs, 2/526, (69); Zevzenî, 254, (64)¹¹⁹; Hatîb et-Tebrîzî, 210, (66); Batalyevsî, 2/235, (69).

Aşağıdaki üç beyit Şentemerî'de mevcut değildir.

لَمَّا سَمِعْتُ نِدَاءَ (دُعَاءِ) مُرَّةٍ قَدْ عَلَا وَابْنِي رِبِيعَةَ فِي الْعُبَارِ الْأَقْتَمِ

“Mürre kabilesinin ve Rebiatü Şeyban kabilesinin savaş meydanında çağrısının yükseldiğini duyduğum zaman.”

Şeybânî, 250, (92); İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, 2/526, (70); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, 210, (67); Batalyevsî, 2/235, (70)|.

وَمُحَلِّمٌ يَسْعَوْنَ تَحْتَ لَوَائِهِمْ ... وَالْمَوْتُ تَحْتَ لَوَاءِ آلِ مُحَلِّمٍ

“Muballem kabilesi sancakları altında yürüyorlar / ölümler Muballem halkının sancagının altındadır.”

Şeybânî, 251, (93); İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, 2/527, (71); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/236, (71)|.

أَبْقَيْتُ أَنْ سَيَكُونُ عِنْدَ لِقَائِهِمْ ... ضَرْبٌ يَطِيرُ عَنِ الْفِرَاحِ الْجَثْمِ

“Kesin bildim ki şiddetli savaşları, kuluçkaya yatmış tavuğun korkup uçuşması gibi, insanları korkutup kaçıracaktır.”

Şeybânî, 251, (94); İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, 2/527, (72); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/236, (72)|.

72- لَمَّا رَأَيْتُ الْقَوْمَ أَقْبَلَ جَمْعُهُمْ يَتَدَامَرُونَ كَرَرْتُ غَيْرَ مَذْمُومٍ

72- “Düşman ordusunun birbirlerini kışkırtarak üstümüze geldiklerini gördüğümde, ben de fena sayılmayacak bir hücum ettim.”

Şeybânî, 252, (96); İbnü'l-Enbârî, 358, (67); Nehhâs, 2/528, (73); Zevzenî, 255, (65); Hatîb et-Tebrîzî, 211, (70); Batalyevsî, 2/237, (73).

73- يَدْعُونَ عُنْتَرَ وَالرِّمَاحَ كَأَنَّهَا أَشْطَانُ يَغْرِ فِي لَبَانِ الْأَدْهَمِ

73- “Mızraklar, kuyuya sarkmış ipler misali yağız atının göğsüne asılmışken: “Antera, Antera!” diye sesleniyorlardı.”

Şeybânî, 252, (97); İbnü'l-Enbârî, 359, (68); Nehhâs, 2/529, (74); Zevzenî, 255, (66); Hatîb et-Tebrîzî, 211, (71); Batalyevsî, 2/237, (74).

¹¹⁷ وَلَوْ أَنِّي ifadesi yerine وَلَكِنِّي ifadesi kullanılmış.

¹¹⁸ وَلَوْ أَنِّي ifadesi yerine وَلَكِنِّي ifadesi kullanılmış.

¹¹⁹ وَلَوْ أَنِّي ifadesi yerine وَلَكِنِّي ifadesi kullanılmış.

74- مَا زِلْتُ أَرْوِيهِمْ بِثَغْرَةِ نَحْرِهِ وَلَبَانِهِ حَتَّى تَسْرِبَ إِلَيَّ بِالدَّمِّ

74- “Atım kandan bir giysiye bürününceye kadar göğüs çukuru ve göğüs ile onlara vurmaya devam ettim.”

Şeybânî, 254, (105)¹²⁰; İbnü'l-Enbârî, 359, (69)¹²¹; Nehhâs, 2/529, (75)¹²²; Zevzenî, 255, (67); Hatîb et-Tebrîzî, 211, (72)¹²³; Batalyevsî, 2/238, (75).

75- فَازُورٌ مِنْ وَقَعِ الْفَنَّا بِلَبَانِهِ وَشَكَآ إِلَى بَعْبَرَةٍ وَتَحْمُحُمِ

75- “Atım, karguların göğsüne saplanmasından dolayı yüzünü çevirdi, ağlayıp kışneyerek bana şikâyette bulundu.”

Şeybânî, 256, (110); İbnü'l-Enbârî, 360, (71); Nehhâs, 2/530, (76); Zevzenî, 255, (68); Hatîb et-Tebrîzî, 212, (73); Batalyevsî, 2/239, (77).

76- لَوْ كَانَ يَدْرِي مَا الْمُحَاوَرَةُ اشْتَكَى أَوْ كَانَ يَدْرِي مَا جَوَابُ

وَلَكَانَ لَوْ عَلِمَ الْكَلَامَ مُكَلِّمِي

76- “Şayet konuşmayı bilseydi, şikâyette bulunur; söz söylemesini bilseydi, benimle konuşurdu.”

Şeybânî, 256, (111)¹²⁴; İbnü'l-Enbârî, 361, (72)¹²⁵; Nehhâs, 2/531, (77)¹²⁶; Zevzenî, 256, (69)¹²⁷; Hatîb et-Tebrîzî, 212, (74)¹²⁸; Batalyevsî, 2/240, (78).

77- وَالْحَيْلُ تَفْتَحُ الْحَبَارَ عَوَابِسًا مَا بَيْنَ شَيْطَمَةٍ وَأَخْرَ شَيْطَمِ

77- “Uzun boylu, kısa tüylü kısraklar ve atlar bataklık yerlerden asık yüzlerle geçerken.”

Şeybânî, 257, (115)¹²⁹; İbnü'l-Enbârî, 362, (73)¹³⁰; Nehhâs, 2/532, (78)¹³¹; Zevzenî, 256, (71)¹³²; Hatîb et-Tebrîzî, 212, (75)¹³³; Batalyevsî, 2/241, (79).

78- وَلَقَدْ شَفَى نَفْسِي وَأَبْرَأَ شِفْمَهَا قِيلَ الْفَوَارِسِ وَيَكْ عَنَتْرَ أَقْدِمِ

78- “Rubuma şifa veren ve onun acısını dindiren bir şey varsa, o da atlıların: “Neredesin ‘Antera? Hücum etsene!” demeleriydi.”

¹²⁰ نَحْرِهِ kelimesi yerine وَجْهِهِ kelimesi kullanılmıştır.

¹²¹ نَحْرِهِ kelimesi yerine بِثَغْرَةِ نَحْرِهِ kelimesi kullanılmıştır.

¹²² بِثَغْرَةِ نَحْرِهِ kelimesi yerine بَعْرَةَ وَجْهِهِ kelimesi kullanılmıştır.

¹²³ نَحْرِهِ kelimesi yerine وَجْهِهِ kelimesi kullanılmıştır.

¹²⁴ وَلَكَانَ لَوْ عَلِمَ الْكَلَامَ مُكَلِّمِي ifadesi مَا جَوَابُ şeklinde.

¹²⁵ وَلَكَانَ لَوْ عَلِمَ الْكَلَامَ مُكَلِّمِي ifadesi مَا جَوَابُ şeklinde.

¹²⁶ وَلَكَانَ لَوْ عَلِمَ الْكَلَامَ مُكَلِّمِي ifadesi مَا جَوَابُ şeklinde.

¹²⁷ وَلَكَانَ لَوْ عَلِمَ الْكَلَامَ مُكَلِّمِي ifadesi مَا جَوَابُ şeklinde.

¹²⁸ وَلَكَانَ لَوْ عَلِمَ الْكَلَامَ مُكَلِّمِي ifadesi مَا جَوَابُ şeklinde.

¹²⁹ مَا kelimesi yerine مِنْ harfi gelmiştir.

¹³⁰ وَأَجْرَدَ شَيْطَمِ ifadesi yerine وَأَخْرَ شَيْطَمِ ifadesi kullanılmıştır.

¹³¹ وَأَجْرَدَ شَيْطَمِ ifadesi yerine وَأَخْرَ شَيْطَمِ ifadesi kullanılmıştır.

¹³² مَا kelimesi yerine مِنْ harfi gelmiştir.

¹³³ وَأَجْرَدَ شَيْطَمِ ifadesi yerine وَأَخْرَ شَيْطَمِ ifadesi kullanılmıştır.

Şeybânî, 255, (109)¹³⁴; İbnü'l-Enbârî, 359, (70); Nehhâs, 2/533, (79); Zevzenî, 256, (70)¹³⁵; Hatîb et-Tebrîzî, 213, (76); Batalyevsî, 2/239, (76).

79- دُلُّ رِكَابِي حَيْثُ شِئْتُ مُشَايِعِي فَلَيْ (لَيْ) وَأَحْفِزُهُ بِأَمْرِ مُبْرَمٍ

79- “Develerim, dilediğim yere gitmede bana itaat ederler, aklımda, yaptığım işlerde yol gösterir bana; ben de onun gösterdiğini sağlamca uygularım.”

Şeybânî, (121); İbnü'l-Enbârî, 359, (74)¹³⁶; Nehhâs, 2/534, (80); Zevzenî, 256, (72)¹³⁷; Hatîb et-Tebrîzî, 214, (77); Batalyevsî, 2/241, (80).

80- إِنِّي عَدَائِي أَنْ أُزَوِّكَ فَاعْلَمِي مَا قَدْ عَلِمْتَ وَبَعْضُ مَا لَمْ تَعْلَمِي

80- “Seni zıyaret etmemi senin bildiğin ve bazı bilmediğin şeyler engelledi.”

Şeybânî, 222, (14); İbnü'l-Enbârî, 365 (78); Nehhâs, (X); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/242, (81).

81- حَالَتْ رِمَاحُ ابْنِي بَعْضِ دُونِكُمْ وَرَوَتْ جَوَانِي الْحَرْبِ مَنْ لَمْ يُجْرِمِ

81- “Kindarların (Abs ve Zübyan) oğullarının mızrakları size engel oldu suçluların günahını suç olmayanlar çekti.”

Şeybânî, (X); İbnü'l-Enbârî, 365 (79); Nehhâs, (X); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/242, (82);

82- وَلَقَدْ كَرَزْتُ الْمُهْرَ يَدْمَى نَحْرَهُ حَتَّى اتَّفَقْتَنِي الْحَيْلُ بِابْنِي حَذِيمِ

82- “Göğsü kanarken düşmanların üzerine sürdüğüm atım (aradığım) Hiçyemin iki oğlunu verdi bana.”

Şeybânî, 257, (116); İbnü'l-Enbârî, (X); Nehhâs, (X); Zevzenî, (X); Hatîb et-Tebrîzî, (X); Batalyevsî, 2/242, (83);

83- وَلَقَدْ حَشَيْتُ بِأَنْ أَمُوتَ وَلَمْ تُدْرُ لِلْحَرْبِ دَائِرَةٌ عَلَيَّ ابْنِي ضَمْمِمْ

83- “Her endişe etmişimdir, Damdam’ın iki oğluyla savaşmadan ölmekten.”

Şeybânî, 259, (122)¹³⁸; İbnü'l-Enbârî, 363 (75)¹³⁹; Nehhâs, 535 (81)¹⁴⁰; Zevzenî, 257, (73); Hatîb et-Tebrîzî, 214, (78)¹⁴¹; Batalyevsî, 2/243, (84).

84- الشَّائِعِي عَرَضِي وَلَمْ أَشْتَبِدْهُمَا وَالنَّادِرِينَ إِذْ لَمْ أَلْفَهُمَا دَمِي

¹³⁴ قَلْبِي وَأَبْرَأُ سَقْمَهُ قَوْلُ نَفْسِي وَأَبْرَأُ سَقْمَهَا قِيلَ

¹³⁵ وَأَذْهَبَ fiili yerine وَأَبْرَأُ fiili kullanılmıştır.

¹³⁶ قَلْبِي kelimesi yerine لَيْ kelimesi kullanılmıştır.

¹³⁷ قَلْبِي kelimesi yerine لَيْ kelimesi kullanılmıştır.

¹³⁸ وَلَمْ تُكُنْ لِلْحَرْبِ وَلَمْ تُدْرُ لِلْحَرْبِ ifadesi şeklindedir.

¹³⁹ وَلَمْ تُكُنْ لِلْحَرْبِ وَلَمْ تُدْرُ لِلْحَرْبِ ifadesi şeklindedir.

¹⁴⁰ وَلَمْ تُكُنْ لِلْحَرْبِ وَلَمْ تُدْرُ لِلْحَرْبِ ifadesi şeklindedir.

¹⁴¹ وَلَمْ تُكُنْ لِلْحَرْبِ وَلَمْ تُدْرُ لِلْحَرْبِ ifadesi şeklindedir.

84- “Sövmediğim halde namusuma dil uzatan, arkamdan, kanımı akıtmaya ant içen ikisiyle.”

Şeybânî, 259, (123); İbnü'l-Enbârî, 364 (76)¹⁴²; Nehhâs, 535 (82); Zevzenî, 257, (74); Hatîb et-Tebrîzî, 214, (79); Batalyevsî, 2/243, (85).

85- إِنْ يُعْعَلَا فَلَقَدْ تَرَكْتُ أَبَاهُمَا جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ فَشَعَمٌ
(إِنْ يَعْقِرَا مُهْرِي فَإِنَّ أَبَاهُمَا)

85- “Eğer bunları yapacaklarsa, bilsinler ki, babalarımı yırtıcı hayvanlara ve yaşlı kartallara yem olarak bıraktım.”

Şeybânî, 259¹⁴³, (125); İbnü'l-Enbârî, 365 (77)¹⁴⁴; Nehhâs, 536 (83)¹⁴⁵; Zevzenî, 257, (75)¹⁴⁶; Hatîb et-Tebrîzî, 215, (80)¹⁴⁷; Batalyevsî, 2/244, (86).

EK:

Şeybânî, Şerhu'l-Muallakati't-Tis'

Şeybânî'nin bu eserinde diğer muallaka şerhlerinde bulunmayan 32 beyit yer almaktadır.

3- إِلَّا رَوَاكِدَ بَيْنَهُنَّ حَصَائِصٌ ... وَبَقِيَّةٌ مِنْ نَوْبِهَا الْمُجْرَنِمِ

3- Ev harap oldu, şekli değişti, ocak taşlarından ve çadırın etrafındaki dolmuş bendeekten başka bir şey kalmadı.¹⁴⁸

9- وَتُطَلُّ عَبْلَةٌ فِي الْحُرُوزِ تَجْرُهَا ... وَأَظْلُ فِي حَلْقِ الْحَدِيدِ الْمُبْهَمِ

9- Able müreffeh bir şekilde yaşar, ipek elbiseler giyer ve eteklerini sürür, ben ise demir zırhlarımın içinde yaşarım. 219.

16- يَا عَبْلُ لَوْ أَبْصَرْتَنِي لَرَأَيْتَنِي ... فِي الْحَرْبِ أَقْدِمُ كَأَهْرَبِ الصَّيْغِمِ

16- Ey Able! Bana baksaydın savaşta aslan gibi atıldığımı görürdün. 222.

21- فَصِغَارُهَا مِثْلُ الدَّبِي وَكِبَارُهَا ... مِثْلُ الضَّفَادِعِ فِي عَدِيرٍ مُفْعَمِ

21- Küçükü çekiğe yavrusu gibi ve büyüğü / Su birikintisindeki kurbağalar gibidir.

22- وَلَقَدْ نَظَرْتُ غَدَاةَ فَارِقِ أَهْلُهَا ... نَظَرَ الْمُجَبِّ بِطَرْفِ عَيْنِي مُعْرَمِ

22- Ailesimin göç ettiği sabah, giden sevgiliye göz ucuyla bakan aşık bakışıyla baktım.

¹⁴² إِذَا لَقِيْتُمُهَا إِذْ لَمْ أَلْقَهُمَا

¹⁴³ جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ ifadesi bu eserde جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ şeklinde.

¹⁴⁴ جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ ifadesi bu eserde جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ şeklinde.

¹⁴⁵ جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ ifadesi bu eserde جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ şeklinde.

¹⁴⁶ جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ ifadesi bu eserde جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ şeklinde.

¹⁴⁷ جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ ifadesi bu eserde جَزْرًا لِحَامِعَةٍ وَنَسْرٍ şeklinde.

¹⁴⁸ Bu beyitle ilgili eserde herhangi bir şerh yapılmamıştır. 217.

- 23- *Samimi bir şekilde seni kanımla sulamak, vallahi senin yerine bastalanmak isterim.*
23- وَأَجِبْ لَوْ أَسْقَيْكَ عَيْرٍ تَمَلَّقِي ... وَاللَّهِ مِنْ سَقَمٍ أَصَابَكَ مِنْ دَمِي
- 28- *veya Der'a kentinden yullanmış şarapla / Acem krallarının yullandırdığı şaraplarla.*
28- أَوْ عَاتِقًا مِنْ أَدْرَعَاتٍ مُعْتَمًا ... مِمَّا تُعْتَمُّهُ مُلُوكُ الْأَعْجَمِ
- 29- *Sürmeli gözlerle ona baktı... bıkkın, dağınık bakışlarla.*
29- نَظَرْتُ إِلَيْهِ بِمُقَلَّةٍ مَكْحُولَةٍ ... نَظَرَ الْمَلِيلِ بِطَرْفِهِ الْمُتَفَسِّمِ
- 30- *Yay gibi yüzünü süsleyen kaşıyla, güzel göğsü ve ince beliyle.*
30- وَبِحَاجِبِ كَالْتُونِ زَيْنٍ وَجْهَهَا ... وَبِنَاهِدِ حَسَنِ وَكَشْحِ أَهْضَمِ
- 31- *Able'nin yurduna, ilkbahar işaretli yerlerini yağmurlarıyla sildikten sonra, uğradım.*
31- وَلَقَدْ مَرَرْتُ بِدَارِ عَبَلَةَ بَعْدَمَا ... لَعِبَ الرَّبِيعُ بِرَبْعِهَا الْمُتَوَسِّمِ
- 50- *Seferlerde su serpintisi gibi terledi, tüylerinde kurudu terler ve tüyleri keçeleşti.* 234.
50- نَضَحْتُ بِهِ وَالذَّفْرَى فَأَصْبَحَ جَاسِدًا ... مِنْهَا عَلَى شَعْرٍ قِصَارٍ مُكْدَمٍ
- 56- *Onurlu bir yiyecek buluncaya kadar aç yatar aç kalkarım.* 236.
56- وَلَقَدْ أَبِيثُ عَلَى الطَّوَى وَأَظْلُهُ ... حَتَّى أَنَالَ بِهٍ كَرِيمِ الْمَطْعَمِ
- 65- *Bana sorma beni arkadaşlarıma sor / iffetim ve keremimin ne kadar çok olduğunu görürsün.* 240.
65- لَا تَسْأَلْنِي وَاسْأَلِي بِي صُحْبَتِي ... بِمَلَأَ يَدَيْكَ تَعْفُفِي وَتَكْرُمِي
- 66- *Mızraklar bedenime batarken ve parlak Hint kılıçlarından kanım damlarken seni andım.*
66- وَلَقَدْ دَكَّرْتُكَ وَالرِّمَاحَ نَوَاهِلَ مِيٍّ وَبَيْضُ الْهِنْدِ تَفْطُرُ مِنْ دَمِي
- 67- *Parlaklıkları gülerken dişlerinin parlamasına benzediği için, o kılıçları öpmek istedim.* 241.
67- فَهَمَمْتُ تَفْبِيلِ السُّيُوفِ لِأَهْمَا لَمَعَتْ كِبَارِقِ تَعْرِكِ الْمُتَبَسِّمِ
- 76- *Göğsüne sivri mızrağımı sapladım gelincik rengi gibi al kanımı fışkırttım.* 244
76- أَوْجَرْتُ تُعْرَثُهُ سِنَانًا لَهْدَمًا ... بِرَشَاشٍ نَافِدَةٍ كَلُّونِ الْعُنْدَمِ
- 95- *Gece bir saldırı düzenlemeye niyetlendim / kara yılanın rengi gibi kapkaranlık gecede.* 251.
95- وَلَقَدْ هَمَمْتُ بِعَارَةٍ فِي لَيْلَةٍ ... سَوْدَاءَ حَالِكَةِ كَلُّونِ الْأُدْمِ
- 98- *Karanlık bulutta parlayan şimşek gibi olduğunda kılıçlar "Anter, Anter!" diye sesleniyorlardı.* 253.
98- يَدْعُونَ عَنَتَرَ وَالسُّيُوفُ كَأَهْمَا ... بَرَقَ تَلَالُأًا فِي سَحَابٍ مُظْلِمِ
- 99- *Karanlık bulutta parlayan şimşek gibi olduğunda kılıçlar "Anter, Anter!" diye sesleniyorlardı.* 253.
99- يَدْعُونَ عَنَتَرَ وَالذُّرُوعُ كَأَهْمَا ... حَدَقُ الضَّفَادِعِ فِي عَدِيرِ نُجْمِ

99- *Büyük bir su birikintisindeki kurbağaların gözleri gibi olduğunda kılıçlar “Anter, Anter!” diye sesleniyorlardı.* 253.

100- يَدْعُونَ عَنَّتَرَ وَالتَّبَالُ كَأَنَّهَا ... طَشُّ الْجَرَادِ عَلَى الْمَنَادِحِ حَوْمٍ

100- *Susuz, geniş çöldeki çekirge sürüleri gibi uçtuğu zaman oklar “Anter, Anter!” diye sesleniyorlardı.* 253.

101- يَدْعُونَ عَنَّتَرَ وَالْوَعَى تَرْمِي بِهِم ... وَالْمَوْتُ نَحْوَ لُؤَاءِ آلِ مَحْلَمٍ

101- *Savaş ve ölüm onları Muballem kabilesine doğru fırlattığı zaman “Anter, Anter!” diye sesleniyorlardı.* 253.

102- كَيْفَ التَّقَدُّمِ وَالرِّمَاحِ كَأَنَّهَا ... بَرَقَ تَلَالُؤًا فِي السَّحَابِ الْأَرْكَمِ؟

102- *Bulut yağınları içerisinde şimşek gibi parlayan mızraklar varken nasıl ilerlenir?* 253.

103- كَيْفَ التَّقَدُّمِ وَالسُّيُوفِ كَأَنَّهَا ... غَوْغَا جَرَادٍ فِي كَثِيبٍ أَهْمِيمٍ؟

103- *Geniş kum yığınlarındaki çekirge kanatları gib kılıçlar varken nasıl ilerlenir?* 254.

104- فَإِذَا اشْتَكَى وَقَعَ الْقَنَا بَلْبَانَهُ ... أَدْنَيْتَهُ مِنْ سَلِّ عَضْبٍ مَخْذَمٍ

104- *Göğsüne inen mızrak darbelerinden şikâyet ettiği zaman / çekilmiş keskin kılıçlara daha da yaklaştırdım atımı.* 254.

106- يَدْعُونَ عَنَّتَرَ وَالدِّمَاءِ سَوَاكِبِ ... بَجْرِي بَيْضَاصِ الدِّمَاءِ وَتَنْهَمِي

106- *Kanlar azgın sel gibi akıp dökülürken “Anter, Anter!” diye sesleniyorlardı.* 254.

107- يَدْعُونَ عَنَّتَرَ وَالْفُؤَارِسُ فِي الْوَعَى ... فِي حَوْمَةٍ تَحْتِ الْعَجَاجِ الْأَقْتَمِ

107- *Savaş meydanında kahramanlar kesif dumanın altında “Anter, Anter!” diye sesleniyorlardı.* 255.

108- يَدْعُونَ عَنَّتَرَ وَالرِّمَاحِ تَنْوَشْنِي ... عَادَاتُ قَوْمِي فِي الرِّمَانِ الْأَوَّلِ

108- *Mızraklar beni her taraftan sarmışken eskiden beri kavmimizin âdeti üzerine ben sabit dururken “Anter, Anter!” diye sesleniyorlardı.* 255.

112- آسَيْتُهُ فِي كُلِّ أَمْرٍ نَابِنَا ... هَلْ بَعْدَ أُسْوَةٍ صَاحِبٍ مِنْ مَدْمَمٍ

112- *Başımıza gelen her şeyde onu destekledim, savaşa beraber girdik, onu en güzel biçimde yedirdim, içirdim ben onun yanındayken kınama yoktur.* 256.

113- فَتَرَكْتُ سَيْدَهُمْ لِأَوَّلِ طَعْنَةٍ ... يَكْبُو صَرِيحًا لِلْيَدَيْنِ وَلِلْقَمِ

113- *İlk önce liderlerini bir darbeyle cansız yere serdim elleriyle yerleri tirmaladı.* 256.

114- رَكِبْتُ فِيهِ صَعْدَةً هِنْدِيَّةً ... سَحَمَاءَ تَلْمَعُ ذَاتِ حَدٍّ هَلْمَمٍ

114- *Onunla, sivri uçlu parlak siyah hint mızrağımla karşılaştım.* 256.

- 117- 117- *Amr mızraklardan sakandı, ölümün geldiğini görünce sabableyin teslim oldu.* 257.
- 118- 118- *Amr yılan ısırması gibi öldürücü darbeleriyle kabilesini korurdu.* 258.
- 119- 119- *Nice bolluk içindeki çadırları yıktım / içindeki güzellere birlikte yattım.* 258.
- 120- 120- *Nice günler ve geceler eğlendim / parlak bilezikli ve nişanlı güzellere.* 258.
- 124- 124- *Beni, cesur aslan gibi tehdit etmeleri neden? Savaşta zelildirler, bu davranış ancak uğursuz insanlara yaraşır.* 259.
- 126- 126- *Mızrağımı göğsüne sapladım, sendelemeye başladı, kör değildi ama darbelerim onu bu hale getirdi.* 260.
- 127- 127- *Düşman, düşmana her şeyi söyler / Bildiğini de söyler bilmediğini de.* 260.
- 128- 128- *Ey Beni Fezâre Kays b. Zühbeyr b. Cezime'yi mızrak ve kılıç darbeleriyle öldürmeyi kolay zannetmeyin.* 260.
- 129- 129- *Evet, annem Habeşli bir köle olan Zebibe'dir bunu inkâr edemem / Ancak ben kafataslarımı ve ağzıları parçalayanın oğluyum.* 260.

Sonuç

Antere muallaka sahibi bir Cahiliye dönemi şairidir. Antere'nin gazel ve hamâsî beyitlerden meydana gelmiş olan muallakası kâmil bahrinde ve mim kâfiyesiyle inşad olunmuştur. Antere'nin muallakasında kaside formuna uygun olarak belirli konular işlenmektedir. Anlaşılır ve zengin bir dili olan muallakasının ana eksenini aşk olup dile getirdiği kahramanlık, cömertlik vb. temalar sevgilisi Able'nin kalbine girmek için tali konulardır ve güzelliği sebebiyle “el-Müzehhebe”/“ez-Zehbiyye” diye adlandırılmıştır.

Antere'nın muallakasının şerhleri birbirinden farklı sayıda beyitler ihtiva etmektedir. Bu farklılık beyit tertibinde de kendini göstermektedir. 129 beyitlik Şeybânî şerhi, beyit tertibi ve sayısı bakımından, diğer tüm şerhlerden oldukça farklıdır. Karşılaştırma yaptığımız diğer tüm şerhlerde muallaka beyit sayısı yüzün altındadır. Böylece beyit sayısındaki farklılığın, şiirlerin tasnif edilerek yazıya geçirildiği ve şerhler yazılmaya başlanılan h. 3. yy.'dan itibaren ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Zamanımıza ulaşmayan Asmaî' şerhine dayanan Şentemerî şerhi beyit tertibi bakımından Nehhâs şerhine yakınlık göstermektedir.

Şentemerî ile birlikte Asmaî' şerhini esas alan Batalyevsî şerhi tertip bakımından takdim tehirlere sahip olmanın yanında Şentemerî şerhinden dört beyit fazlalığa sahiptir.

Her ne kadar Batalyevsî şerhinin Asmaî'nin şerhini takip ettiği bilgisi kaynaklarda yer alıyorsa da yaptığımız ayrıntılı incelemede 24 beyitte kelime yahut mısra bazında Asmaî şerhini temel alan Şentemerî şerhinden farklılaşmaktadır. Batalyevsî şerhindeki bu farklılıklar 14 beyitte Şeybânî şerhiyle, 13 beyitte İbnü'l-Enbârî ve Nehhâs şerhleriyle ve 12 beyitte Zevzenî ve Hatîb et-Tebrîzî şerhleriyle benzeşmektedir. Mezkûr şarihler arasında zaman bakımından son sırada olan Batalyevsî'nin Asmaî/Şentemerî'den farklı olarak eserine 3.-6. yy. arasındaki şarihlerden bölümler aldığı, bunlardan yaklaşık 10 beyitte tümüyle onlarla benzeştiği, birkaç beyitte ise bazılarıyla kısmen benzeştiği görülmüştür.

İbnü'l-Enbârî ve Hatîb et-Tebrîzî şerhlerindeki beyit sıralaması büyük oranda birbirine benzemektedir. Zevzenî şerhi de küçük takdim-tehirlere bu gruba dâhil edilebilir.

Şeybânî şerhinde mevcut diğerlerinden fazla olan kısımda kullanılan kahramanlık, iftihar, medih ve gazel gibi konular, kelime hazinesi ve üslup bakımından ittifakla veya küçük farklarla rivayet edilen diğer bölümlerle büyük oranda benzerlik göstermekte ve şaire ait olduğu kanaati hasıl olmaktadır.

Şeybânî şerhinde, 98-101, 106-108. beyitler ve 102-103. beyitler arasında olduğu gibi, bazı beyit başlangıçları aynı olup devamı farklılık arz etmektedir. Bu durum şairin farklı dönemlerde farklı söyleyişlerinden kaynaklanabileceği gibi şiir üzerinde yaptığı tasarruf ve tadillerden veya şiir ravilerinden de kaynaklanabilir.

119 ve 120. beyitlerde ise diğer rivayetlerde yer almayan bir üslup yer alır. Antere, Able'ye platonik bir aşkla bağlıdır ve başka kadınlarla işi olmadığına dair Able'yi şahit tutar. Antere nezih bir şair olarak meşhur olmakla birlikte bu beyitlerde bolluk içindeki çadırları yıktığından, içindeki güzellerle yattığından, günler ve geceler boyunca parlak bilezikli ve nişanlı güzellerle eğlendiğinden dem vurmaktadır. Sevgilisi Able'nin gönlünü kazanmak için çabalayan Antere'nin şiirlerinde alenen başka güzellerden bahsetmesi diğer rivayetlerde yer almayan bir husustur.

Kaynakça

A'lem Eş-Şentemerî, Ebü'l-Haccâc Yûsuf b. Süleymân b. İsâ. *Eş'âru's-şu'arâ'i's-sitteti'l-Câbilîyyîn*. Şerh ve Ta'lik: Muḥammed Abdülmün'ım Hafâcî. 2 cilt. Mısır: Multezimu't-Tab'ı ve'n-Neşr, Abdulhamid Ahmed Hanefî, 3. Basım, 1963.

Abbâs, İhsân *Târîhu'n-naḳdi'l-edebî 'inde'l-Arab, Naḳdü's-şî'r mine'ḳarni's-sâmî ḥattâ's-sâmine* 'aşer. Beyrut: Dâru's-Şeḳafe, 1983.

Batalyevsî, Âsım b. Eyyûb. *Şerhu'l-Eşâri's-Sitteti'l-Câbilîyye*. 1.cilt thk. Nâsîf Süleyman Avvad. Gözden geçiren: Lütfî et-Tûmî. 2. Cilt thk. Lütfî et-Tûmî. 2 cilt. Beyrut: el-Ma'hedü'l-Almani li'l- Ebhâşi's-Şarkîyye, 2008.

Dîvânu Antereti'l-Absî ev Antere b. Şeddâd. Şerh ve takdim Ömer Faruk et-Tabba'. Beyrut: Dâru'l-Kalem, ts.

Elmalı, Hüseyin, "Kaside", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* 4/562-564. İstanbul: TDV yayınları, 2001.

Güler, Muhammed İkbâl, *Kassa-i Anter (1. Cilt / b.1145) [İnceleme-Metin-Sözleşme]*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2019.

Hatîb et-Tebrîzî, Ebû Zekerîyyâ Yahyâ b. Alî b. Muḥammed. *Şerhu'l-ḳaşâ'idi(mu'allakâti)'l-aşr*. Kahire: İdaretu't-Tibaati'l-Münîriyye, 1352/1933.

İbn Kuteybe, Ebû Muḥammed Abdullâh b. Müslim ed-Dîneverî. *eş-Şî'r ve's-su'arâ'*. thk. Ahmed Muḥammed Şakir. Kahire: Dâru'l-Maarif, 1958.

İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muḥammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî. *Lisânu'l-Arab*. 15 cilt. Beyrut: Dâru Sâdir, ts.

İbn Reşîḳ, Ebû Alî el-Hasen. *el-Umde fî meḥâsini's-şî'r ve âdâbih ve nakdih*, 2 cilt. thk. Muḥammed Muhyiddin Abdulhamid. Beyrut: Dâru'l-Ciyîl, 5. Basım, 1981.

İbnü'l-Enbârî, Ebû Bekr Muḥammed b. el-Kâsım b. Muḥammed. *Şerhu'l-ḳaşâ'idi's-seb'i't-ṭvâli'l-Câbilîyyât*. thk. Abdusselâm Hârun. Mısır: Dâru'l-meârif, 1993.

Mehmet Fehmî, *Târîh-i Edebiyatı Arabîyye*, İstanbul: Matabaay-ı Âmire, 1917.

Mevlevî, Muḥammed Saîd, *Dîvânu Antere*. Beyrut: el-Mektebû'l-İslâmî, 1970.

Muhtar, Cemal, "Antere", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 3/237. İstanbul: TDV yayınları, 1991.

Nehhâs, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muḥammed. *Şerhu'l-ḳaşâ'idi't-tis'i'l-meşhûrât*. thk. Ahmed Hattâb. 2 cilt. Bağdat: Dâru'l-Hürriyeti li't-Tıbaa, 1973.

Nicholson, Reynold A. *A literary History of the Arab* New York: Charles Scribner's Son, 1907.

Şeybânî, Ebû Amr İshâk b. Mirâr. *Şerhu'l-muallakâti't-tisa'*. thk. ve şerh: Abdu'l-Mecid Hemmu. Beyrut: Müessesetü'l-Ala li'l-Matbuât, 2001.

Tülücü, Süleyman "Muallakât", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 30/311. İstanbul, TDV Yayınları, 2005.

Yedi Askı, Arap Edebiyatının Harikaları (Özgün adı: el-Muallakâtu's-Seb'a'). Trc. Nurettin Ceviz-Kenan Demirayak-Nevzat H. Yanık. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 3. Basım, 2013.

Yedi Askı, Arap Şiirinin İlk Parlak Dönemi. Trc. İsmet Zeki Eyuboğlu. İstanbul: Adam Yayınları, 1985.

Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muḥammed el-Hârizmî, *Esâsu'l-belâğâ*. thk. Muḥammed Bâsil Uyûnu's-Sud. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1998.

Zevzenî, Ebû Abdillâh Hüseyin b. Ahmed. *Şerhu'l-Muallakâti'l-Aşr*. Beyrut: Dâru mektebeti'l-hayat, 1983.